

Golden State Realty **JASSI GILL**
Broker/Owner

Listing and Selling Homes
From San Jose to Sacramento
Ph:510-304-9292
Refinance Now
@ZERO COST
Call Sukhi Gill:510-207-9067
CA DRE Lic.#01180969 CA DRE#00966763



Certified Insurance Agent **Global Green**
INSURANCE AGENCY

ਹੈਲਥ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਫੋਨ:510-487-1000
MANN@GGIABA.COM
Mann Insurance Brokers Inc.
4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587




Buy/Sell Real Estate
in Bay Area

Call: Jaideep Singh
Ph: 510-565-5250
Email: jaideeprealtor@gmail.com

I can help you every step of the way.
No Pressure, No Obligation.



DRE#02021283
Fluent in Punjabi and Hindi.

Twentieth Year of Publication **ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਐਡੀਸ਼ਨ** Price 50¢

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 20, Issue 44, November 2, 2019 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ: ਇਮਰਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤੋਹਫਾ

ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਵੱਡਾ ਸੁਨੇਹਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ- ਦਾਖਾ, ਮੁਕੇਰੀਆਂ, ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਅਤੇ ਫਗਵਾੜਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਫਿਲਹਾਲ ਰਵਾਇਤੀ ਧਿਰਾਂ (ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ) ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਝੰਡਾਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚਾਰੇ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। 'ਆਪ' ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਮੋਸ਼ੀ ਭਰੀ ਹਾਰ ਹਲਕਾ ਦਾਖਾ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੋਹੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 2,804 ਵੋਟਾਂ ਹੀ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਾ ਹਲਕੇ ਦੀ ਸੀਟ 'ਆਪ' ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਵਲੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਮਗਰੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। 'ਆਪ' ਦਾ ਇਸ ਸੀਟ ਉੱਤੇ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ।

ਕਰ ਸਕੀ ਹੈ। 'ਆਪ' ਵਾਂਗ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਜਮਹੂਰੀ ਗੱਠਜੋੜ (ਪੀ.ਡੀ.ਏ.) ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਟਕਸਾਲੀ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਮਾਤਰ ਹੀ ਸਰਗਰਮੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਿਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਰਹੇਗੀ। ਪੀ.ਡੀ.ਏ. ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਖਿਲਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਭਖਣ ਤੱਕ ਇਹ ਖੱਬੜੀਆਂ-ਕਰੇਲੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੀ.ਡੀ.ਏ. ਵਿਚਲੀਆਂ 6 ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫਗਵਾੜਾ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਲੀਕ ਖਿੱਚ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਮਲ ਦੀ ਰਸਮੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦਸ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਬੇ 'ਚ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਪੱਥਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਨਿਮਾਣੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ।



ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਵਜ਼ੀਰੇ ਆਜ਼ਮ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਰੱਖਿਆ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਉਸਾਰਨ ਸਬੰਧੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਉਸਮਾਨ ਬੁਖ਼ਾਰਾ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਸੀ।

ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ 70 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਲ 2003 ਵਿੱਚ ਪਰਵੇਜ਼ ਇਲਾਹੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਵੈਕੂਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ (ਈ.ਟੀ.ਪੀ.ਬੀ.) ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਭਾਜਪਾ ਦਾ 'ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ' ਐਤਕੀ ਕੰਮ ਨਾ ਆਇਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ 75 ਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ 220 ਤੋਂ ਪਾਰ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾੜੀ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਤੇ ਮਹਿਜ਼ 40 ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਜੁੜੀਆਂ।

370 ਮਨਸ਼ੁਕ ਕਰਕੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਦੋ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੜਕਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਰਜੀਕਲ ਸਟਰਾਈਕ ਵੀ ਹੋਈ। ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹੋਣ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਨੁਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਵਾੜੇ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਇੰਨੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਚੱਜੀ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਧ ਦਰਜ ਕਰਾਇਆ ਹੈ। 2014 ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ 33.2 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 47 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ, ਉਥੇ ਸਾਲ 2019 ਵਿੱਚ 36.22 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰਫ 40 ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟਾ (ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਨਾ ਕਰਨੀ) ਦਾ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਲੋਕ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉੱਤੇ)

100 SPIRITUAL PATHS AND SHABAD KIRTANS INSIDE

GURBANI | ਗੁਰਬਾਣੀ

FM/AM RADIO | **SAREGAMA CARVAAN™**
mini

AVAILABLE AT SELECT INDIAN STORES NEAR YOU
CONTACT: MR SINGH @ -1 518 502 6005 OR -1 859 490 0156

Raja SWEETS & CATERING™
AUTHORIZED CATERER FOR MAJOR 5-STAR HOTELS
ਫੋਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਫੋਰਟੀਆਂ ਦੇ ਚਾਹਦਾਰ

ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਪਰਟੀ ਲਈ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Fresh Sweets, Snacks & Food
Catering with Portable Tandoor for up to 10000 guests
Lunch - Dinner - Take Out - Banquets

Items Serving: All kinds of Sweets, Snacks & Food, Chaat & Tikki Stall, Pani Pooji Stall, Bhel Pooji / Pav Bhaji, Falooda Kulfi

Catering Services: Wedding Ceremonies, Receptions, Birthday Parties, Religious Gatherings, Corporate Events, Picnics / Bar-b-que

Additional Services: Warmers, Chaffing Dishes, China & Silverware, Linen Rental, Waiters & Bartenders

Follow us on: f, t

Toll Free 1-866-FOR-RAJA
www.rajasweets.com
msbains@rajasweets.com

21852 Alvarado Blvd, Union City CA 94587 Ph. (510) 489-9100 Fax (510) 489-9111
1275 W Winton Ave, Hayward CA 94545 Ph. (510) 264-9300 Fax (510) 264-9345

Call Makhan Bains or Ravinder Singh For Your Next Party
1-866-FOR-RAJA (367-7252)
www.RajaSweets.com

Law Office of Manpreet S. Gahra

> ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
> ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
> ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ

Criminal Defense
(DUI, simple battery, domestic violence, immigration post-conviction relief)

Manpreet S. Gahra
Attorney At Law

Berkeley Office
2161 Shattuck Ave., 304, Berkeley
Ph:510-841-4582
Fax:510-217-6847
Email: manpreet@gahralaw.com

Claim your Future

**ONLY 10 SCHOLARSHIPS REMAINING
APPLY NOW**

**Sikh American Institute
Berkeley, CA**

SCHOLARSHIP INCLUDES:

- Preparing students for top level grad school acceptance or graduate school acceptance
- Room & Board
- Mentoring & Tutoring
- Internships
- Leadership & Personal Development
- Physical Training

And much more



TO LEARN MORE

Apply today: www.sikham.org

Hurry only 10 spots remaining.

Gas Station with Convenience Store For Sale

Sunoco Aplus Gas Station with Convenience store (business only) for IMMEDIATE sale in Chester, PA. The store is very busy & located at a busy intersection.

The owner is absentee owner & has employees to operate 24 hours a day. Very high volume (1.2M gallons/year) of gas & in-store grocery sales (1M).

**Asking \$550,000 plus Inventory.
Serious inquiries only.**

Please contact at 317-509-7163

Note: Please do not contact any employee at the store.

ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕਨਵੀਨੀਐਂਸ ਸਟੋਰ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

ਚੈਸਟਰ, ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਵਿਚ ਸੁਨਕੋ ਏ-ਪਲੱਸ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕਨਵੀਨੀਐਂਸ ਸਟੋਰ (ਸਿਰਫ ਬਿਜਨਸ) ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਾਊ ਹੈ। ਸਟੋਰ ਬਿਜ਼ੀ ਇੰਟਰਸੈਕਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਿਜ਼ੀ ਹੈ। ਮਾਲਕ ਐਬਸੈਂਟੀ ਓਨਰ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 24 ਘੰਟੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਹਾਈ ਵਾਲਿਊਮ (1.2 ਮਿਲੀਅਨ ਗੈਲਨ ਸਾਲਾਨਾ) ਅਤੇ ਇਨ-ਸਟੋਰ ਸੇਲ ਗਰੋਸਰੀ ਸੇਲ (ਇਕ ਮਿਲੀਅਨ)

**ਕੀਮਤ: \$550,000 + ਗਰੋਸਰੀ
ਸਿਰਫ ਗੰਭੀਰ ਗਾਹਕ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ
ਫੋਨ: 317-509-7163**

Indianapolis, Indiana ਵਿਚ ਬਣਾਓ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ

One of the Fastest Growing City in America and Best School System...



Manjit Singh Nagra

Realtor/Broker

Cell: 317-750-1900

6979 Hillside Court
Indianapolis, Indiana 46250

- ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਘਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ \$200,000 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- 1500 ਵਰਗ ਗਜ ਤੋਂ 5000 ਵਰਗ ਗਜ ਦੇ ਘਰ
- 4-6 ਬੈਡ ਰੂਮ, 3-4 ਬਾਥ ਰੂਮ
- ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ
- ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਸਸਤੀ

ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ (Approval) ਉਸੇ ਦਿਨ



Gurdeep (Garry) Chhokar

Realtor/Broker

Cell: 317-500-1247



**Star Alliance
BROKERAGE**

We do all type of Home and Commercial Loan. Same day loan approval...



CELEBRATING THE 550TH PRAKASH PURAB OF GURU NANAK DEV JI

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਿਟੀ ਧੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ॥



SIKH GURDWARA
SAN JOSE PRESENTS

2nd
Annual

31 Raags Gurbani Keertan Darbaar

31 ਰਾਗ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ

8 ਨਵੰਬਰ 2019, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ: ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 10 ਵਜੇ ਤੱਕ

9 ਨਵੰਬਰ 2019, ਸਨਿਚਰਵਾਰ: ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਸ਼ਾਮ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 10 ਵਜੇ ਤੱਕ

10 ਨਵੰਬਰ 2019, ਐਤਵਾਰ: ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਇਕ ਵਜੇ ਤੱਕ



Padamshri Bhai Nirmal Singh Ji
Sri Darbar Sahib, Amritsar



Dr. Gurnam Singh Ji
Punjabi University, Patiala



Bhai Sarbjeet Singh Ji Laadi
Sri Darbar Sahib, Amritsar



Dr. Manpreet Singh Ji
New Jersey



Prof. Dalbir Singh Ji
San Francisco Bay Area



Bhai Tajvinder Singh Ji
Sri Darbar Sahib, Amritsar



Bhai Gagandeep & Gurpreet Singh Ji
Los Angeles



Bhai Nirmal Singh Ji Soora
San Francisco Bay Area



Dr. Charan Kanwal Singh Ji
San Francisco Bay Area



Bibi Soni Kaur Ji
San Francisco Bay Area

12 ਨਵੰਬਰ 2019, ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਿਆਂ, ਕਥਾਵਾਚਕਾਂ ਅਤੇ ਢਾਡੀ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਲੰਗਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਮੂਹ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ 12 ਨਵੰਬਰ 2019, ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲ ਕੱਢ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣੋ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 408-274-9373

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸੈਨ ਹੋਜੇ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ)

3636 Gurdwara Ave, San Jose CA 95148, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ: www.sanjosegurdwara.org

ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਅਜ਼ਾਦ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਦਾ ਦੂਜਾ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਨੀਟਾ ਮਾਛੀਕੋ): ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਥਾਨਕ ਅਜ਼ਾਦ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਲੰਬੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਇਥੇ ਰੀਜਨਲ ਸਪੋਰਟਸ ਕੰਪਲੈਕਸ

ਕੰਦੋਲਾ, ਬਲਜੀਤ ਅਟਵਾਲ, ਪਾਲ ਮਾਹਲ ਅਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅੰਡਰ-21 ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਫਸਵੀਂ ਟੱਕਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ

ਪਾਰਕ, ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਜੇਤੂ ਰਹੀ। ਸਾਕਰ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਕਲੱਬ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਕਲੱਬ ਟਰਲਕ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਅਜ਼ਾਦ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਨੇ ਨਾਰਥ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਚੌਠਾ

ਚਾਹਲ, ਛਿੰਦਾ ਚਾਹਲ, ਬਬਲਾ ਮਲਕਾ, ਵਿੱਕੀ ਹੀਰ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਭਾਊ, ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਨੈਂਚ, ਪਾਲੀ ਥਾਂਦੀ ਅਤੇ ਜੀਤਾ ਜੰਗੀਆਣਾ ਨੇ ਅਣਬੱਕ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਡਰੀਮਜ਼, ਬੰਟੀ ਚਾਹਲ, ਏ. ਐਮ. ਪੀ. ਟਰੱਕਿੰਗ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਲਫਾ ਟਰੱਕਿੰਗ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਮੁੰਡੇਰ ਟਰੱਕਿੰਗ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੀਜ਼ਾ, ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਅਮਨਦੀਪ ਮਠਾੜੂ (ਵਰਲਡ ਫਾਈਨਾਂਸ ਗਰੁੱਪ), ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਏ. ਐੱਡ ਐਮ. ਟਰੱਕਿੰਗ, ਮਨਦੀਪ



ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਦੂਜਾ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਉਮਦਾ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੱਟੀ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਵੀ

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਨੇ ਸੈਲਮਾ ਕਲੱਬ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਕਬੱਡੀ ਕ੍ਰਮੈਂਟੇਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਕਰਾਲੀ ਅਤੇ ਮੱਖਣ ਅਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟੋਟਕਿਆਂ ਨਾਲ ਖੂਬ ਰੰਗ ਬੰਨਿਆ। ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਸ਼ਾਇਰਾਨਾ

ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਮੂਹ ਟੀਮਾਂ, ਸਪਾਂਸਰ ਅਤੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਘੇ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਬੌਬੀ ਬਰਾੜ ਨੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵੈਲੀ ਅਤੇ ਮੌਲਾ ਦਾ

ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸੈਨਵਾਕੀਨ, ਐਸ. ਡੀ. ਐਮ. ਸਟਾਰਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਰਸਾ ਗਰੁੱਪ (ਮਿੱਟੂ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਰਾਜ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਬਿੱਟੂ ਕੁੱਸਾ, ਬੋਬੀ ਸਿੰਧੂ ਤੇ ਬਿੱਲ ਨਿੱਝਰ), ਐਸ. ਐਮ. ਬੁਦਰਜ਼ (ਸਨੀ ਤੇ ਜੱਸੀ),

ਬਰਾੜ, ਦਿੱਲ ਟਰੱਕਿੰਗ, ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨ ਇੱਕ, ਜਿੰਮੀ ਬਨਵੈਤ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਾਠ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਸਟੀਵ ਸੰਘਾ, ਏ. ਸੀ. ਈ. ਫਰੇਟਵੇਅ, ਕਰਮ ਸੰਘਾ, ਜੈਲਾ ਧੂਰਕੋਟ, ਰੰਮੀ ਰਣਸੀਹ, ਕਮਲ ਭਿੰਡਰ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ,

ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ।



ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਹੋਈ। ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਏ। ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਦ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਨੇ ਫਤਿਹ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-

ਟਰਲਕ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕੱਪ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕੀਤਾ। ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਬੈਸਟ ਰੇਡਰ ਜੀਵਨ ਮਾਣੁਕੇ ਅਤੇ ਬੈਸਟ ਜਾਫੀ ਲਵਲੀ ਸਹੇੜੀ ਐਲਾਨੇ ਗਏ। ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ ਕਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਸਕਾਈ ਲਾਈਨ ਲਾਜਿਸਟਿਕਸ), ਪਰਮਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਏ. ਐਮ. ਲਿਕਰ), ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਅਤੇ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਧੂ (ਜੀ. ਐੱਡ ਜੇ. ਫੁਡ ਐਂਡ ਗੈਸ), ਹੈਪੀ ਗਿੱਲ, ਸੁੱਖ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਹੈਰੀ ਟਿਵਾਣਾ ਸਨ; ਜਦਕਿ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਜਸਦੀਪ ਵੜੋਚ, ਮੰਦਰ



ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਟੇਜ ਬਾਖੂਬੀ ਸੰਭਾਲੀ। ਰੈਫਰੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਚੌਧਰੀ), ਵੀਰੂ ਵੱਡੇ ਘਰ ਵਾਲਾ, ਮੰਦਰ ਲਵੇਕੇ, ਮੇਸ਼ੀ ਭਲਵਾਨ, ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵੈਲੀ, ਮਦਨ ਮੱਦੀ (ਕੋਚ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ) ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ। ਅੱਕ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੋਚ ਕੋਟਕਪੁਰਾ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਕਬੱਡੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਾਕਰ ਅਤੇ ਰੱਸਾਕਸ਼ੀ ਦੇ ਦਿਲਕਸ਼ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਹੋਏ। ਰੱਸਾਕਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬੇਕਰਜ਼ਡੀਲ ਦੀ ਟੀਮ ਖਾਲਤਾ

ਸਨ। ਕਲੱਬ ਨੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸਮੂਹ ਦਰਸ਼ਕਾਂ, ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਸਪਾਂਸਰ ਅਤੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਸਿਰ ਬੰਨਿਆ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ-ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਦੌਧਰ, ਅਮਰਜੀਤ ਦੌਧਰ, ਬਿੱਟੂ ਕੁੱਸਾ, ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਸਹੇੜਾ, ਰਛਪਾਲ ਸਹੇੜਾ, ਪਿੰਦਾ ਕੋਟਲਾ, ਬਿੱਲਾ

ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ, ਆਰ. ਐੱਡ ਐਚ. ਮਵੇਰਾ, ਗੋਲਡਨਵੈਲੀ ਐਗ ਬੁਦਰਜ਼, ਪੀ. ਸੀ. ਏ. ਗਰੁੱਪ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਠ, ਆਰ. ਟੀ. ਐਲ. ਟਰੱਕਿੰਗ, ਐਲ. ਐਕਸ. ਆਈ. ਲਾਜਿਸਟਿਕਸ, ਖੁਸ਼ ਧਾਲੀਵਾਲ (ਕੈਵਿਨ), ਜੀ. ਡੀ. ਟਰੱਕਿੰਗ ਚੋਚਿਲਾ, ਹੇਰੀਅਨ ਬੁਦਰਜ਼, ਐਨ. ਬੀ. ਟਰੱਕਿੰਗ (ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੀਸਲਾ), ਐਸ. ਪੀ. ਟਰੱਕਿੰਗ, ਗਰੀਨ ਪਾਰਕ, ਜੱਸੀ ਸਟੋਨ, ਗੋਡਲਨ ਪੈਲੇਸ, ਏ. ਐਲ. ਆਰ. ਬਿਜਨਸ ਸਰਵਿਸ, ਸ਼ਾਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਗੁਰੂ ਸਾਈਨ, ਕਿੱਟੀ ਗਿੱਲ, ਵੈਸਟਰਨ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਿਜ਼, ਢਿੱਲੋਂ ਟਰੱਕ ਹਸਪਤਾਲ, ਐਸ. ਐਸ. ਡੀ. ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਜੀ. ਟਰਾਂਸ, ਮਨਵੀਰ ਭੁੱਲਰ, ਬੋਬੀ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਸੀ. ਵੀ. ਟੀ. ਆਰ. ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

(ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਦੇਖੋ)

ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ: ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ-ਇਕ ਝਾਤ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਅਤੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਮੌਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ



ਸਤਿਕਾਰ ਬਹਾਲ ਰੱਖਣ। ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਵਰਗੇ ਤਿੱਖੇ ਹਥਿਆਰ ਵੇਚਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਵਾਰ ਵੱਧ ਸਖਤੀ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਖੱਬਾਂ ਤੋਂ

ਅਹਿਮ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਘਾਟ ਰੜਕਦੀ ਹੈ। ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਕਾਰਜ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸੰਗਤ ਵੱਧ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਕਿਧਰੇ ਘਾਟ ਰੜਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਂ ਨਸਲ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਧਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਜਾਂ ਦਿਖਾਵਾ ਵੱਧ ਹੈ। ਕਈ ਸੇਵਾਦਾਰ ਤਾਂ ਲੰਗਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਹਿਸਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ।

ਉੱਜ, ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ ਨਵੀਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਤਕੜੀ ਕੜੀ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਦੋਖ ਜਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਫੋਕੀ ਸ਼ੋਹਰਤ ਲਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਸਬਕ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੂਚੀ ਫੇਰਨ ਦੀ ਕੋਝੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ।

11 ਸਤੰਬਰ 2001 ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ 'ਤੇ ਹੋਏ ਅਤਿਵਾਦੀ

ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਤੋਂ ਆਏ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਸਕਾਲਰਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਨਸਲੀ ਹਮਲੇ ਹੋਏ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚੋਂ ਗੈਰ ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਲੀਡਰ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਦੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ। ਉਹ ਸਭ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਤੇ

ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦੇ ਨਾਂ ਸੀ। ਦੋ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਵਕਤ ਤਮਾਮ ਅਮਰੀਕੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਦੋ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਦਿਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਘੜਨ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਆਗੂ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਓ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਹਨ। ਸਮਾਗਮ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਫੋਨ: 530-673-9918 ਰਾਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

Homeopathicvibes

Harminder Singh Gill

Homeopathic Consultant and Practitioner



D.H.M.S.; B.C.I.H
(Ex Homeopathic Medical officer Punjab Govt.)

Now we have two locations:
940 E. El Camino Real, Sunnyvale, CA 94087
39039 Paseo Padre Pkwy, Suite# 209 (upstairs), Fremont, CA 94538

Ph: (408) 737-7100

Fax: (408)737-7102 www.homeopathicvibes.com

We sell and ship homeopathic remedies through out North America.

ਅਜ਼ਾਦ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਫਰਿਜ਼ਨੋ

ਦੂਜਾ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ: ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ





ਤਸਵੀਰਾਂ: ਓਕਾਰ ਸਟੂਡੀਓ

ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਸੁਹਜ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ



ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਸਤੀਆਂ

ਯੂਰਪੀ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ (Renaissance) ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਭਾਵੇਂ ਇਤਾਲਵੀ ਗਣਰਾਜ ਤੋਂ 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੂਰੇ ਯੂਰਪ ਉੱਪਰ ਪਿਆ। ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਬਾਰੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ: ਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਮੱਧਯੁਗ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਵੱਲ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਕਾਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਮੰਨੇ ਵਜੋਂ



ਰਣਦੀਪ ਮੱਦੋਕੇ

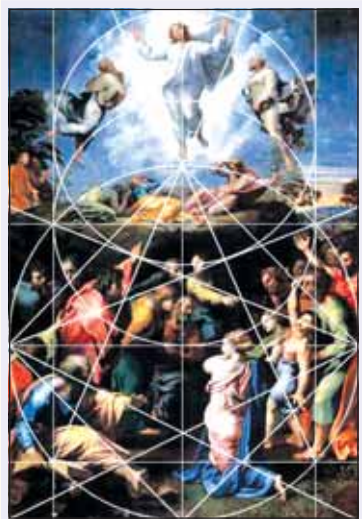
ਫੋਨ: +91-98146-93368

ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਦੂਜਾ ਸਿਰਫ ਮੱਧਯੁਗ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਅਹਿਮ ਲਕੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੱਧਯੁਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਵੰਗਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿਰਫ ਮੱਧਯੁਗ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਵੱਲ ਸਫਰ ਵਿਚਲਾ ਅਹਿਮ ਪੜਾ ਸੀ।

ਅੱਠਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਮੁਢ ਬੱਝ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਅੰਦੋਲਨ ਸਮੇਂ ਭਾਵੇਂ ਆਧੁਨਿਕ ਪੂੰਜੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਮੁਢ ਬੱਝ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮਧ ਵਰਗੀ ਜਮਾਤ ਆਪਣੇ ਮੁਢਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਭਰੀ ਸੀ। ਉਂਜ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਤਾਲਵੀ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਉਥਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹ ਸਕਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਉਦਾਰਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਰਪੀ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਨੇ ਕਲਾਸੀਕ ਦਰਸ਼ਨ, ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੀ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਦਾ ਬਾਨਣ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸਗੋਂ ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਜਿਹੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਸੀ। ਅਜੇ ਮਧਯੁਗੀ ਕੈਥੋਲਿਕ ਮਤ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਜਕੜ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਕਲਾ ਅੰਦੋਲਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਨਵੀਂ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਪਿੜ ਬੰਨ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਸੀ, ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਦਖਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ਖਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆ। ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਕਾਲ ਦਾ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਰਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਅਜੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੋਈ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਕਾਲ ਦੀ ਕਲਾ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਆਸੀ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਚੁਫੇਰੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਗ ਵੰਡ ਨੂੰ ਅਖੋਂ-ਪਰੋਖੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ। ਕੁਆਰਰੋਚੇਤੋ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵੀ ਹੋਏ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਵਰਗਾਂ



ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਕਲਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਕਿਰਤ।

ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਦੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਥਾਪਤ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਕਲਾ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਚ ਵਰਗ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਜਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬੱਧੀ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਕਲਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਮਾਨਦੰਡ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ



ਮਾਈਕਲਐਂਜਲੋ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਆਦਮ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ।

ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਂਦਰਿਆ ਡੇਲ ਕੈਸਟਾਗਨੋ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤ ਸੀ, ਪਾਬਲੋ ਉਸੇਲੋ ਨਾਈ, ਫਿਲਿਪੋ ਲਿੱਪੀ ਕਸਾਈ, ਪੋਲਾਜ਼ਓਲੀ ਮੁਰਗੀ ਪਾਲਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਲਾਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੇ ਭਾਰਤੀ ਜਾਤਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਸ਼ਤੈਨੀ ਕਿੱਤਿਆਂ, ਵਰਗ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸਤਾਦਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਰਾਂ

ਵਜੋਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਚ ਵਰਗ ਅਕਸਰ ਨਿਮਨ ਵਰਗ ਬਾਰੇ 'ਘਾਹੀਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਘਾਹ ਖੋਤਣਾ' ਹੀ ਆਂਕਦਾ ਹੈ।

ਯੂਰਪੀ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੇ ਪਸਾਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦਸਵੀਂ ਦਹਿਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਧ ਵਿਚਕਾਰ ਫੈਲਿਆ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਲਾਕਾਰ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਲਿਓਨਾਰਦੋ ਦਾ ਵਿੱਚੀ, ਮਾਈਕਲਐਂਜਲੋ, ਡੇਸੀਡੇਰਿਅਸ ਇਰਾਸਮਸ, ਰੇਨੇ, ਡੇਸਕੈਰਟਸ, ਗਲੀਲਿਓ, ਨਿਕੋਲਸ ਕੋਪਰਨਿਕਸ, ਬੋਮਸ ਹੋਬਬਸ, ਜਿਓਰਜੀ ਚੋਸਰ, ਦਾਂਤੇ, ਵਿਲੀਅਮ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਆਦਿ ਸਨ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ, ਦਰਸ਼ਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਜੋ ਅਜੋਕੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦ ਦਾ ਸਾਮਾ ਬਣਿਆ।

ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੇ ਸਹਿਤ ਕਲਾ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਵਜੋਂ ਸਾਫ ਦਿਖਦਾ ਹੈ। ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਅਚੇਤ-ਸੁਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਦਾ ਗੁਣਗਠ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਬਤਬਧ ਸੀ। ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤੀ ਕਲਾ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਖਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹੀ।

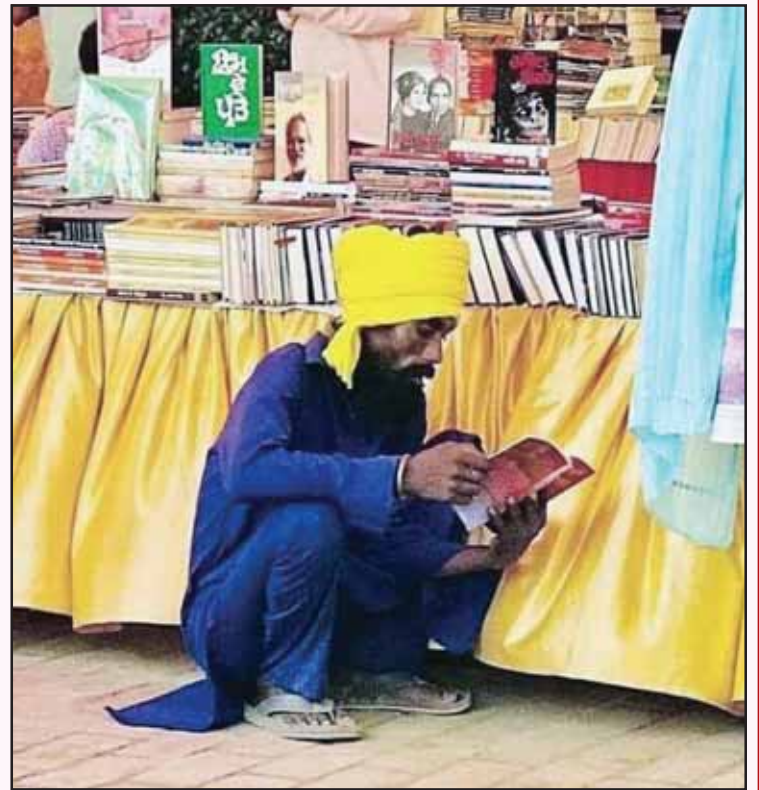
ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੌਰਾਨ ਕਲਾ, ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਬੜਾ ਅਲੋਕਾਰੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਵਿੱਚੀ ਵਰਗੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸੁਧਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਜ ਸਕਣ। ਫਿਲਿਪੋ ਬਰਨੇਲੈਸੀ ਵਰਗੇ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ ਨੇ ਹਿਸਾਬ ਅਤੇ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗੁੰਬਦਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਡੇਸਕੈਰਟਸ ਅਤੇ ਗਲੀਲਿਓ ਵਰਗੇ ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਸੌਰ ਮੰਡਲ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ।

ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਕਲਾ ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤਵਾਦ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ, ਜੀਵਤ ਯਥਾਰਥ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਡੂੰਘਾਈ ਜੋੜਨ ਲਈ ਤਕਨੀਕਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਪਰਛਾਵੇਂ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਲਾ ਵਿਚ ਛੋਹਣ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਲਾਤਮਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਵੇਲੇ ਸਿਰਜੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੋਨਾਲਿਸ਼ਾ, ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ ਦਾ ਆਖਿਰੀ ਰਾਤਰੀ ਭੋਜ, ਡੇਵਡ ਦਾ ਬੁੱਤ, ਆਦਮ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਆਦਿ ਲਿਓਨਾਰਦੋ ਦਾ ਵਿੱਚੀ ਅਤੇ ਮਾਈਕਲਐਂਜਲੋ ਨੇ ਬਣਾਏ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 9 ਨਵੰਬਰ 2019 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-402



ਰੋਜੀ ਰੋਟੀ ਕੇ ਲੀਏ ਪੰਜਾਬ ਕੀਆ ਪਰਵਾਸ।
ਰੂਪ ਯਹਾਂ ਕਾ ਧਾਰਿਆ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਬ ਇਤਿਹਾਸ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-400



ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਮੰਜਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੈ ਸੀ ਕਦੇ ਚੜ੍ਹਾਈ।
ਬੈਠਾਂ ਆ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ 'ਤੇ ਚਿਣਟੀ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਲਾਈ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ
ਵਿੰਨੀਪੈਗ, ਐਮ. ਬੀ. (ਕੈਨੇਡਾ)
ਫੋਨ: 1-431-887-7222

ਬੈਠ, ਸੋਫਿਆਂ ਨੇ ਮੰਜੇ ਖੁੰਜੇ ਲਾ 'ਤੇ, ਕਦੇ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਰਦਾਰੀ।
ਪੁੱਪ, ਛਾਂ, ਅੰਬਰ, ਤਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਏ ਵਾਂਝੇ, ਛੱਤੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ, ਕੰਮ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਸਾਰੀ।
ਦੌਣ, ਮੱਲ, ਜੀਅ, ਬਾਤਾਂ, ਭੁੱਲ ਗਏ, ਭੁੱਲ ਗਈ ਬੁਣਨ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ।
-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਭਲੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਹ ਮੰਜੇ-ਬਿਸਤਰੇ 'ਕੱਠੇ ਕਰਦੇ, ਜਿਥੇ ਠਹਿਰਦੀ ਸੀ ਜੰਨ।
ਸਮਾਜਕ ਕਾਰਜ ਰਲ ਮਿਲ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਸਭ ਕੰਮ ਲੱਕ ਬੰਨ।
ਸਮੇਂ ਦੀ ਤੇਜੀ ਨੇ ਬੰਦਾ ਕੀਤਾ ਇਕੱਲਾ ਭੱਜ ਲੈ ਭੱਜ ਲੈ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ ਹਰ ਦਮ।
-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ
ਪਿੰਡ ਕੁਲਬੁਰਛਾ, ਪਟਿਆਲਾ।
ਫੋਨ: 91-98784-69639

ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਨੇ ਪਲੰਘ ਨੁਆਰੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ।

ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਝੂਟੇ ਸੁੱਖ ਨਿਪਾਨੀ, ਭਾਵੇਂ ਘਰ ਭੁੱਜਦੀ ਭੰਗ ਹੈ।
ਹੱਡ ਤੋੜਵੀਂ ਕਰ ਮੁਸੱਕਤ ਮੁੜਨ, ਤਰਕਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵਲ ਝੁੰਗੀਆਂ।
ਡਾਹ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਫਿਰ ਵੇਚ ਕੇ ਘੋੜੇ, ਲੈ ਉਤੇ ਪਾਟੀਆਂ ਲੁੰਗੀਆਂ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਵਿਆਹ ਵਾਲਾ ਘਰ ਲਗਦਾ ਕੋਈ ਘਰ ਵਿਚ ਵੇਖ ਕੇ ਮੰਜੇ, ਮੁੰਜ ਬਾਣ ਤੇ ਸੂਤ ਰੰਗ ਕੇ, ਕਈ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੇ।
ਕੋਠੇ ਉਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਮੰਜੇ ਰਲ ਕੇ ਸੀ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ, ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲੰਬੀ ਬਾਤ ਸੁਣਾਉਂਦੇ, ਸਭ ਬੱਚੇ ਸੌ ਜਾਂਦੇ।
ਖਟਮਲਾਂ ਵਾਲੇ ਮੰਜੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਖੁੰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਟਿਕਾਏ, ਬਦਲੀ ਸੋਚ ਨਵਾਂ ਯੁਗ ਆਇਆ, ਡਬਲ-ਬੈਡ ਬਣਾਏ।
-ਮਾਸਟਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਲੰਮੇ
ਫੋਨ: 925-325-2486

ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਯੁਗ ਮਸ਼ੀਨੀ ਯੁਗ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਜੋ ਮੰਜੇ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੀ ਉਸ 'ਚ ਹੱਥ।
ਕੋਈ ਬਾਹੀਆਂ, ਪਾਵੇ ਬਣਾਵੇ। ਲੋੜ ਸੀ ਸੂਤ, ਸਣ, ਸਨੂਕੜਾ।
ਡਾਹ ਕੋਠੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਥੱਲੇ ਚੰਨ, ਤਾਰੇ ਟਹਿਕਦੇ ਅਨੰਦ ਸੀ ਬਖਸ਼ਦੇ।
ਕੋਈ ਬਨਾਕਾ ਗੀਤ-ਮਾਲਾ ਸੁਣੇ ਕੁਝ ਬਾਤਾਂ ਪਾ ਪਾ ਹਸੀ ਉਡਾਉਂਦੇ।
ਬੀਮਾਰ ਠਮਾਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਬਿਪਤਾ ਆਵੇ ਸਭ ਇਕ ਦਮ ਹੋ ਇਕੱਠੇ ਹੱਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ।
ਵਤ ਗਏ ਹੁਣ ਸਭ ਅੰਦਰੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਗੁਆਢੀ ਜਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਰਿਆ।
ਸੌਂ ਜਾਓ ਗੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ 'ਚ ਬਣਦੇ।
-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਵਲੋਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਤੇ ਦੀਵਾਲੀ ਸਮਾਗਮ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ



ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ/ਦੀਵੇ ਜਗਾਏ ਅਤੇ ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਸਮੂਹ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁਚੱਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਈ ਸੰਗਤ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ, ਲੰਗਰ, ਕਾਰ ਪਾਰਕਿੰਗ, ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ, ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ/ਦੀਵੇ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ। ਆਓ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਈਏ ਅਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ ਜੀ।



Donation to Gurdwara Sahib
 You can now donate on-line as well using Credit/Debit card or Paypal.
 Visit:
www.sanjosegurdwara.org
 and touch "Donate" tab and enter information.
 You can also enter a message like Ardas etc and listen it on Gurdwara website radio same day after Rehras Sahib Path at 6pm.

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸੈਨ ਹੋਜੇ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ)

3636 Gurdwara Ave, San Jose CA 95148, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ: www.sanjosegurdwara.org

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗਲੋਬਲ ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਨਫਰੰਸ

ਫਰੀਮਾਟ (ਬਿਊਰੋ): ਪ੍ਰਸ਼ਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ

ਦੇ ਦੀਆਂ ਨਾਮਵਰ ਸਾਹਿਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਪੰਜ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਹਿਮ

ਅਤੇ ਸੂਰ ਤਾਲ ਦੇ ਸੰਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ 'ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਇ ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ।।' ਪੂਰੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਸੰਪਨ ਹੋਇਆ। ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰੋ.

ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਖਾਹਰਾ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਦਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ

ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੋ. ਖਾਹਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿੱਥੇ ਰੱਬ ਦੀ ਉਸਤਤ ਇਕ ਆਕਾਰ ਰਹਿਤ, ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾ ਆਦਿ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਅੰਤ, ਜੋ ਹਰ ਜੀਵ ਵਿਚ ਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਜੋ ਕੇਵਲ 'ਸ਼ਬਦ' ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਸਤਿਨਾਮ ਹੈ, ਰਾਹੀਂ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ, ਇਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਉਤਮ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਨਿਭਾਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਵੰਡ ਛੁਕਾ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।



(ਵਿਪਸਾ) ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਗਲੋਬਲ ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਇਥੇ ਗੋਲਡਨ ਇੰਡੀਆ ਕ੍ਰਜ਼ੀਨ ਵਿਖੇ ਲੰਬੀ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋਈ, ਜੋ ਇਕ ਮਿਸਾਲੀਆ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋ ਨਿੱਬੜੀ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਯੂ. ਐਸ.

ਸੈਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ 'ਸੰਦਲੀ ਸੰਗੀਤਕ ਸ਼ਾਮ' ਨੇ ਇਕ ਨਿਰਾਲਾ ਸੁਰਮਈ ਰੰਗ ਬਿਖੇਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਸੁਖਦੇਵ ਸਾਹਿਲ ਦੀ ਜਾਦੂਈ ਆਵਾਜ਼

ਰਵਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਜੰਮੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਹੈਡ ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਵਲੋਂ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪਰਚੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਪਰਚਾ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਨਾਮੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ਤੇ ਨਿਕਟ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਖੇਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨਾਟਕ 'ਮਿਟੀ ਧੁੰਦ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ' ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਚੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਰਪਣ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵਿਲੱਖਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਕਾਦਮੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਸ. ਧਨੋਆ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਨਾਟਕ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਤਰ ਉਸਾਰੀ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਸਾਖਿਆਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਲੋਬਲ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿਚ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸੁਰਤਾਲ ਵਿਚ ਸਿਰਜੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਵਡਿਆਈ

ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸੈਸ਼ਨ 'ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ-ਭਾਗ ਦੂਜਾ', ਤੀਜਾ ਸੈਸ਼ਨ 'ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ ਗੋਸਟੀ', ਚੌਥਾ ਸੈਸ਼ਨ 'ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ' ਅਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਸੈਸ਼ਨ 'ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਵਿਦਾਇਗੀ' ਅਤੇ 'ਸੰਦਲੀ ਸੰਗੀਤਕ ਸ਼ਾਮ' ਸੀ।

ਇੰਦਰਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ ਦਾ ਪਲੇਠਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਲਾਹ ਕੇ ਛੱਲਾ' ਲੋਕ ਅਰਪਿਤ

ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਲੋਂ ਇਥੇ ਮਾਉਂਟੇਨ ਮਾਈਕ ਪੀਜ਼ਾ ਵਿਖੇ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਦੀਵਾਲੀ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੇ

ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਲਾਹ ਕੇ ਛੱਲਾ' ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ। ਗਾਇਕ ਮਨਜੀਤ ਰੱਲ ਨੇ ਦੋ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਮਹਿਫਿਲ 'ਚ



ਪ੍ਰਧਾਨ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਬਰੀਕੇ ਦਾ ਪਲੇਠਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਲਾਹ ਕੇ ਛੱਲਾ' ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਸਤਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਪਹੁੰਚੀ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਟੀ. ਵੀ. ਦੀ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਹਸਤੀ ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ। ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ ਤੇ ਜਸਲੀਨ ਕੌਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਸਤਕ

ਸੂਰਾਂ ਬਿਖੇਰੀਆਂ। ਦਿਲ ਨਿੱਜਰ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਸੂਰਾਪੁਰੀ, ਰਾਠੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰਾਪੁਰੀ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਲੋਹਾਰ, ਮਨਜੀਤ ਰੱਲ, ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਮਨਜੀਤ ਸੇਖੋਂ, ਜਸਵੰਤ ਸ਼ੀਮਾਰ, ਕਮਲ ਬੰਗਾ, ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ, ਤਤਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲੀ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ, ਜਸਵੰਤ ਸ਼ੀਮਾਰ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਿਲ ਨਿੱਜਰ ਨੇ ਚਲਾਈ।

ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਇੰਡੋ-ਯੂ. ਐਸ. ਹੈਰੀਟੇਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਇੰਡੋ-ਯੂ. ਐਸ. ਹੈਰੀਟੇਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਚੋਣ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਧਨੌਲਾ)

ਗਿੱਲ ਨੇ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ-ਸੇਵੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ

ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ (ਸੰਸਾਰਪੁਰ) ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਸੁਧਾਰ) ਸਕੱਤਰ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਚੋਣ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਚੋਣ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ



ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੋੜ ਤੇ ਨਾਮੀ ਸਾਇਰਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਖੀ ਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦੀ ਕਵਿਤਾ "ਚੇਤਨ ਵਿਚ ਅਵਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ, ਗੁਝੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਟੋਹੀਦਾ; ਸੁਰ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਮੇਲ ਅਲੌਕਿਕ, ਰੋਹੀ ਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਦਾ" ਦੇ ਅਕੀਦਤ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਭਰਪੂਰ ਗਾਇਨ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਭਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰ ਰਹੀ ਲਾਜ ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਾਹਰਾ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਖਾਹਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ 40 ਸਾਲ 'ਸਕੂਲ ਆਫ ਪੰਜਾਬੀ ਸਟੱਡੀਜ਼, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ' ਦੇ ਹੈਡ ਅਤੇ ਡੀਨ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਵੀਹ ਕੁ ਦਿਨ ਹੋਏ ਮੈਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਪੰਜ ਦਿਨ ਰਹਿ ਕੇ ਆਈਆਂ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਆਪ ਬੀਤੀ ਜਾਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਵੁਮਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਐਨੀ ਰਾਜਾ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਨੇਤਾ ਵੀ। ਰਾਜਾ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਬਣ ਹੈ ਤੇ ਕੰਵਲਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ ਬੀਏਟਰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਕਾਰਕੁਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਗਈਆਂ 3 ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ 'ਚੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਵੁਮਨ ਫੋਰਮ ਦੀ ਡਾ. ਸਈਦਾ ਹਮੀਦ ਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਮਹਿਲਾ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਪੁਨਮ ਕੌਸ਼ਿਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪਾਖਤੀ ਜਹੀਰ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 17 ਤੋਂ 21 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ, ਸ਼ੋਪੀਆ, ਬੰਦੀਪੁਰਾ ਤੇ ਪੁਲਵਾਮਾ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਹ ਸੱਬੇ ਧਾਰਾ 370 ਦੇ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਜਰਮਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਧਰ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਫੌਜੀ ਔਖਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਰਾਜਾ-ਢਿੱਲੋਂ ਜੋੜੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਏਨੀ ਕਰੁਣਾਮਈ ਸੀ ਕਿ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ; ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਕਤੂਬਰ ਅੱਧ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਖੇ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਮੇਲੇ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਸੈਸ਼ਨ 'ਚ ਭਾਗ ਲੈ ਰਹੀ ਰਾਧਾ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਤੋੜਾ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਝਾੜਿਆ ਕਿ ਢਾਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਕੈਦੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉ ਰਹੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖਤ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਤੇ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲੱਗ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਹੋਰ ਲੰਘਣ 'ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਪੱਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ

ਅਜੋਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ-ਸੁਣੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਲੱਦ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਤੇ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਪੱਥਰ ਉਤੇ ਲੀਕ ਵਾਂਗ ਜਾਪਿਆ। ਖਬਰਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸੈਨਿਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਪੂਰਾ ਸੱਚ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਅਜ ਪਾਬੰਦੀ ਹਟਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਲਾਉਣੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਾ-ਢਿੱਲੋਂ ਜੋੜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਂਵਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਸੁਣਾਈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਪਾਲੇ 13 ਤੇ 18 ਸਾਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਤਰਸ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਵਰਦੀ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਤੇ ਸਿੰਧ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਬੱਤੀ ਜਗਾ ਕੇ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਵੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਪੌਟੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਲੈਂਚ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਰਹੂਮ ਮਿੱਤਰ ਸ. ਸ. ਮੀਸਾ ਦਾ ਸ਼ੋਅਰ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਨੇਰਾ ਹੈ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਵੇਰਾ ਹੈ। ਰੂਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ ਦੋਹ ਦਾ ਚੁੱਪ ਬਥੇਰਾ ਹੈ। ਐਨੀ ਰਾਜਾ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ 5 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਗਲੀ ਦੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉੱਗਲੀ ਪਰ ਕੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਚੀ ਨਾ ਬੋਲੋ। ਇਸ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁੱਤੇ ਤਦ ਹੀ ਭੌਂਕਦੇ ਸਨ, ਜਦ ਫੌਜੀ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗਸ਼ਤ

ਕਰਦੇ ਸਨ। ਫੌਜੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਘਰਾਂ ਦੇ ਮਰਦ, ਬੱਚੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਬੁੱਢੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਪੇੜਾਂ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਫੌਜੀ ਬੂਟਾਂ ਦੇ ਠੁੱਡਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਬਲਿਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬੇਹਦ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਇੱਕ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧੀਆਂ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਦਫਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਟੈਲੀਫੋਨ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਜਾਮ ਸਨ। ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਤੰਗੀ ਤੇ ਫੌਜੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਤਸੱਦਦ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਸਤਮਾਹੇ ਤੇ ਅਠਮਾਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਗਰਭਵਤੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲ ਗਿਰਨ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਵੀ ਸੁਣਨੇ ਪਏ। ਰਾਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਨਾਕੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤ ਦਿਨ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿਚ ਡੱਕੀ ਰਖਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕਿੱਸੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਘਰ ਦੇ 22 ਸਾਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਚੁੱਕਣ ਆਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਪਲੱਸਤਰ ਲੱਗਾ ਵੇਖ ਉਸ ਤੋਂ ਛੋਟੇ 17 ਸਾਲ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੱਡੀਆਂ ਭੰਨਵਾ ਕੇ ਪਰਤ ਆਇਆ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਦੀ ਕਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਾਜਾ-ਢਿੱਲੋਂ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬੂਹੇ 'ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਖੋਫਨਾਕ ਦਸਤਕ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ

ਅਕਸਰ ਘਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਬੁਹਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ 'ਬਖਸ਼' ਦੇਣ; ਪਰ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਬੱਧਤ ਬਜ਼ੁਰਗ, ਨੌਜਵਾਨ ਤੇ ਔਲੂੜ 'ਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸਭ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਬੱਧਤ ਦੀ ਗੂੰਜ ਓਨੀ ਹੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਔਖਾਂ 'ਚ ਸਵਾਲ ਸਨ ਕਿ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਿੱਥੇ ਸਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਔਖੇ-ਸੌਖੇ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਅੱਗੇ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੇ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆਗਰਾ, ਜੋਧਪੁਰ, ਲਖਨਊ ਅਤੇ ਝੱਜਰ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਿੱਥੇ ਬੰਦ ਹਨ! ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ-370 ਹਟਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਆਇਦ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਫੌਜ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲਗਪਗ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਕ ਟਰੱਕ ਚਾਲਕ ਦਾ ਟਰੱਕ ਫੌਜ ਜ਼ਬਰੀ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਤੇ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਫੌਜ ਨੇ ਲੈ ਲਏ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਫੌਜ ਲਈ ਟਰੱਕ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ 45 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਫੌਜ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੱਲੇ ਜਾ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
Sandhugulzar@yahoo.com

ਰਹੇ ਜਲਾਲਤ ਅਤੇ ਤਸੱਦਦ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨਾ ਹੁਣ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਧਾਰਾ 370 ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਆਖਰੀ ਤੰਦ ਵੀ ਹੁਣ ਟੁੱਟ ਗਈ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਉਹ ਆਗੂ ਤੇ ਲੋਕ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਨੀ ਰਾਜਾ ਤੇ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੂਰਨ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਰਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਦੱਸਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਦੇ ਬੀਜ ਸਤ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ 22 ਅਕਤੂਬਰ 1947 ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ 'ਤੇ ਬੋਲੇ ਕਥਾਇਲੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੇ ਬੀਜੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਖੁਦਾ ਖੇਰ ਕਰੋ! ਰਾਜਾ-ਢਿੱਲੋਂ ਟੋਲੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਓ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਸੀ।

ਅੰਤਿਕਾ: ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ
ਹਮ ਕੋ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਜੰਨਤ ਕੀ ਹਕੀਕਤ ਲੇਕਿਨ, ਦਿਲ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਰਖਨੇ ਕੇ ਗਾਲਿਬ ਯਹ ਖਿਆਲ ਅੱਛਾ ਹੈ।

ਵਕਤ-ਵਰਕੇ ਦੀ ਇਬਾਰਤ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਰੰਗ ਇੰਨਾ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰਤਕ ਹੈ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ! ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲਿਆ ਸੀ, “ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਆਪਣਾ ਟੀਚਾ ਮਿੱਥੋਗੇ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਵੋਗੇ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੀਕ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਬੇਚੈਨੀ ਵਿਚ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਸੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਹੋਵੇਗਾ।” ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਵਕਤ ਅਤੇ ਵਖਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਵਕਤ ਕਦੇ ਵੀ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ।...ਵਕਤ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਢੋਂਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਸਰਵਣ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਬਣਦਾ, ਹਰਨਾਖਸ਼ ਬਾਪ ਵਰਗਾ ਨਿਰਦਈ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਵੀ ਅਤੇ ਉਚ ਦਾ ਪੀਰ।...ਵਖਤ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ‘ਤੇ ਵਹਿਮ, ਵੈਰਾਗ, ਵੀਰਾਨੀ ਜਾਂ ਵਹਿਸ਼ਤ ਨਾ ਧਰੋ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦਲੇਰੀ, ਦਮਦਾਰੀ, ਦਿਲ-ਗੁਰਦੇ ਅਤੇ ਦਰਿਆ-ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਕਰੋ, ਵਖਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਕਾਹਲ ਹੋਵੇਗੀ।” -ਸੰਪਾਦਕ



ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਵਕਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਦੇ ਚੰਗਾ, ਕਦੇ ਮੰਦਾ। ਕਦੇ ਹੱਕ ‘ਚ, ਕਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ। ਕਦੇ ਸੁਖਾਵਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਅਕਾਵਾਂ। ਕਦੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਲਗਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਬੇਗਾਨਾ। ਵਕਤ ਕਦੇ ਸੁਖਮ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਤਾਰੀ, ਕਦੇ ਖੁਆਬ ਖੁਮਾਰੀ। ਕਦੇ ਧਰਤ ‘ਤੇ ਡੇਰਾ ਤੇ ਕਦੇ ਅੰਬਰ ਉਡਾਰੀ। ਕਦੇ ਤੁਲ-ਭਿਜੀਆਂ ਜੂਹਾਂ, ਕਦੇ ਕੇਸਰ ਸੰਜੋਈਆਂ ਸੂਹਾਂ। ਕਦੇ ਚਾਅ-ਚਾਂਗਰ ਅਤੇ ਕਦੇ ਪਿਆਰ-ਪੁਖਤਗੀ। ਕਦੇ ਹਾਵਾਂ ਦੀ ਧੂਣੀ, ਕਦੇ ਗਮਾਂ ਦੀ ਨਾ ਕਤੋਂਦੀ ਪੁਣੀ। ਕਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਤੇ ਕਦੇ ਹਿੱਕ ਤਪੋਂਦਾ ਹਾੜ। ਕਦੇ ਸਾਵਣ ਦੀਆਂ ਝੜੀਆਂ ਤੇ ਕਦੇ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ‘ਚ ਤਕਦੀਰਾਂ ਸੜੀਆਂ।

ਵਕਤ ਕਦੇ ਵੀ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਹਾਡੀ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਾਹਵੇਂ ਵਕਤ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੜਦਾ ਅਤੇ ਧਿਰ ਬਣ ਕੇ ਤਮਨਾਵਾਂ ਸੰਗ ਵਰਦਾ।

ਹਰ ਵਕਤ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਸਦਾ ਉਕਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈੜਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹਰੇਕ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ। ਪੈੜ-ਪੈਗੰਬਰੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵਕਤ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਵਕਤ ਸੁਨਹਿਰੀ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਕਾਲਖੀ ਵੀ। ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ, ਹਾਕਮ ਅਤੇ ਹਸਤੀਆਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀਆਂ। ਇਸ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨਾਲ ਪੁਣਾਏ ਵਿਲੱਖਣ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ, ਤਕਦੀਰ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੋਧ, ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ।

ਵਕਤ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਢੋਂਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਸਰਵਣ ਪੁੱਤ ਵੀ ਬਣਦਾ, ਹਰਨਾਖਸ਼ ਬਾਪ ਜਿਹਾ ਨਿਰਦਈ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਵੀ ਅਤੇ ਉਚ ਦਾ ਪੀਰ। ਇਹ ਤਾਂ ਵਹਿੰਗੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਅਤੇ ਸੀਰਤ ਨੇ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਕੀ ਏ?

ਵਕਤ ਦੀ ਤਹਿਜੀਬ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹਾਸਲ ਵੀ ਤੇ ਹੋਣੀ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਅਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚਲਾ ਦਵੰਦ ਵੀ। ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਸਫਰ ਵੀ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਾ ਦਰ ਵੀ। ਖਲਾਅ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਵੀ ਅਤੇ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਬੇਹਿੰਮਤੀ ਵੀ। ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਹਰਫਨਾਮਾ ਵੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਵੀ।

ਵਕਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੰਗ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰੰਗ-ਬਰੰਗਤਾ ਬਖਸ਼ਦੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਟੁੱਟਦੀ ਤੇ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਸ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਗਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਖੰਭ ਮਿਲਦੇ।

ਵਕਤ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਵਿਚ ਜਦ ਆਲ੍ਹਣਿਆਂ ਦੇ ਤੀਲੇ ਬਿਖਰ ਜਾਂਦੇ, ਕੱਖਹੀਣ ਝੁੰਗੀਆਂ ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂ ਤਨ ਦੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਵੀ ਕੱਜਣ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਵਕਤ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਆਇਆਂ ਹੰਝੂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਭਿਆਨਕਤਾ ਕਾਰਨ ਨਿਰਬਲ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਜ਼ਰਜ਼ਰੀਆਂ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ, ਦਲੀਲਾਂ, ਮੱਕਾਰੀ, ਫਰੇਬ ਦਾ ਸਿਵਾ ਸੇਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਫਿਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਵੀ ਉਘੜਦੀਆਂ।

ਵਕਤ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਵਕਤ ਵੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ। ਖੇੜੇ ਵੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵੀ। ਜੰਗਾਂ ਵੀ ਅਤੇ ਕਬਰ-ਚਿਣਾਈ ਵੀ। ਰੁਸਵਾਈ ਵੀ ਤੇ ਮੰਨ-ਮਨਾਈ ਵੀ। ਪੀੜਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵੀ, ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਵੀ। ਹਾਸੇ ਵੀ ਤੇ ਹੰਝੂ ਵੀ। ਉਮੀਦ ਤੇ ਤਾਕੀਦ ਵੀ। ਦਿਲਗੀਰੀ ਵੀ ਤੇ ਉਦਮਗੀਰੀ ਵੀ। ਹੋਸਲਾ ਵੀ ਤੇ ਹੰਝਲਾ ਵੀ। ਹੁੰਗਰ ਵੀ ਤੇ ਹਾਕ ਵੀ। ਹੁੰਗਾਰਾ ਵੀ ਤੇ ਲਾਰਾ ਵੀ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਛੋਹ ਵੀ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਅੱਗ ਵੀ। ਸੁਘੜ ਨਸੀਹਤਾਂ ਵੀ ਤੇ ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਦੀ ਅੱਗ ਵੀ। ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਵੀ ਤੇ ਲੋਕ-ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਬੀਜੀਆਂ ਆਹਾਂ ਵੀ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ‘ਚ। ਸਮੇਂ ਕੋਲੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ, ਕਿਹੜੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸਾਥ ਸਦੀਵੀ ਨਿਭਾਉਣਾ, ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੱਸ। ਸੁਚਾਰੂ ਸੋਚ ਵਕਤ ‘ਤੇ ਉਕਦੀਆਂ ਮਾਰੂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸੁਰਖ ਸੁਨੇਹੇ ਲੈ, ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਚਾਨਣੀ ਤਰੋਕ ਸਕਦੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿੱਘਰੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚੰਗੇਰੇ ਪੱਖ ਦੀ ਥਾਂ ਹਨੇਰਾ ਪੱਖ ਹੀ ਭਾਰੂ ਰਹਿੰਦਾ, ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਾੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਾਰੂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਮੀਨਗੀ ਤੇ ਗਲਾਜ਼ਤ ਸੰਵੇਦਨਾ ‘ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਿਆਈ ਦੀ ਆਸ ਕਿੰਜ ਰੱਖੋਗੇ?

ਵਕਤ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ‘ਤੇ ਉਕਰੇ ਵਕਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ, ਸਮਝਣਾ, ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਣਾ, ਦੁਰਗਾਮੀ ਅਸਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨੀ,

ਅਸੀਮ ਕੁ-ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੁ-ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਿਚਲੇ ਅਸਾਵੇਪਣ ਨੂੰ ਕਿਆਸਣਾ। ਫਿਰ ਵਕਤੀ ਵਖਤ ਵਿਚੋਂ ਉਭਰਨ ਲਈ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨ ‘ਚ ਧਾਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਅਤੇ ਵਕਤ ਦਾ ਹਾਣੀ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਉਭਰਨ ਲਈ ਨਰੋਏ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣਾ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਹਿਲ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਪਹਿਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਣਾ, ਵਕਤ ਦੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸੂਰਜ ਉਗਾਉਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹਨੇਰੇ ਜਗਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਦਾ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ! ਵਕਤ ਗੁਜਰ ਜਾਂਦਾ, ਵਖਤ ਵੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ; ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਵਕਤ ਆਪਣਿਆਂ/ਬਿਗਾਨਿਆਂ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਇਆ ਰੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਮਨ-ਤਖਤੀ ‘ਤੇ ਝਰੀਟ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਝਰੀਟਾਂ ਸੁਖਦਾਈ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੇ ਦਰਦ ਦੀ ਇੰਤਹਾ ਵੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇਪਨ ਤੇ ਬਿਗਾਨੇਪਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕੁਝ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਬਣ ਕੇ ਫਰੇਬ ਕਮਾਉਂਦੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਪਰਾਏ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਤੇ ਨੇਕਨੀਤ ਹੁੰਦੇ।

ਵਕਤ ਦੀ ਬੀਹੀ ਵਿਚ ਜਦ ਵਕਤ ਦਨਦਨਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਕਿ

ਲਈ ਪਾਣੀ ਡੋਲਿਆ ਤੇ ਤੇਲ ਚੋਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਸ਼ਗਨਾਂ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਹੜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੀ, ਜੋ ਵਕਤ ਦੀ ਵਿਸੰਗਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵਿਗਸਣ ਲਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਚਮਨ ਦਾ ਹਾਸਲ ਬਣਾਉਂਦੇ।

ਉਜੜੇ ਬਾਗਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਉਣੇ, ਸੁੰਨਸਾਨ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਧੜਕਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸੁੰਨਤਾ ਦੇ ਹੋਠਾਂ ‘ਤੇ ਬੋਲ ਟਿਕਾਉਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ, ਜੋ ਵਕਤ ਲਈ ਵੰਗਾਰ ਬਣੇ।

ਵਕਤ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅਮੋੜ ਕੰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਧਣਾ, ਜਦ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਰੌਸ਼ਨ ਵਰਕਾ ਬਣਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਦਾ, ਜੋ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਉਲਾਹਮਾ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਜਦ ਅਜਿਹੇ ਰਹਿਬਰ ਦੇ ਭਗਤ ਦੇ ਬੋਲ ਹੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਵਕਤ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਸਕੇ? ਕਬਰ ‘ਤੇ ਜਗਦਾ ਚਿਰਾਗ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਧਰ ਜਾਂਦਾ, ਜੋ ਹਨੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਸ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਕਾਲਖ ਨਾਲ ਆਢਾ ਲਾਉਣ ਦੀ

ਵਕਤ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਨੂੰ ਫਰੋਲਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਾਸਲ ਬਣਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਕਤ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਛੁਪਿਆ ਏ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੱਚ ਕਿ ਵਕਤ ਵਿਚਾਰੇ ਸੋ ਬੰਦਾ ਹੋਏ। ਵਕਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਸਮਝ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਦੂਰ-ਦਿਸਹੱਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਦੇ ਅਤੇ ਦਰ-ਦਰਵਾਜ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਡੋਲਿਆ ਤੇ ਤੇਲ ਚੋਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਸ਼ਗਨਾਂ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਹੜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੀ, ਜੋ ਵਕਤ ਦੀ ਵਿਸੰਗਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵਿਗਸਣ ਲਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਚਮਨ ਦਾ ਹਾਸਲ ਬਣਾਉਂਦੇ।

ਮਨ ਡੋਲਦਾ। ਕਦਮ ਥਿੜਕਦੇ। ਸਭ ਕੁਝ ਫਨਾਹ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ। ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਾਇਨਾਤ ਹੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਕੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਵਖਤ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮਰਦ-ਨਿਸ਼ਾਨੀ। ਵਖਤ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥ, ਵਸਤਾਂ, ਘਰ, ਡੰਗਰ, ਮਕਾਨ, ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਫਸਲ ਤਬਾਹ ਕਰ ਸਕਦਾ; ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚਲੀ ਹਿੰਮਤ, ਮਨ ਦੀ ਕਰਤਾਈ ਅਤੇ ਸਿਰੜ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਡੁਲਾ ਸਕਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਸਾਹਵੇਂ ਤਾਂ ਦਰਿਆ ਵੀ ਮੁਹਾਣ ਮੋੜ ਲੈਂਦੇ। ਪੌਣ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ ਬਦਲ ਲੈਂਦੀ। ਅੰਬਰ ਬਣਦਾ ਚਾਨਣ ਦਾ ਪੀੜਾ। ਚੰਨ ਤੇ ਤਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਲਦਾਰੀ ਤੇ ਉਸਾਰੂ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰਦੇ। ਮਨੁੱਖ ਭਵਿੱਖ-ਮੁਖੀ ਸੋਚ ਤੇ ਕੁਝ ਚੰਗੇਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਹਿਰ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਹੜ੍ਹ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਾਰੀ। ਫਿਰ ਉਸੇ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸੂਰੂ ਕਰ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਲੀਹ ‘ਤੇ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਜੋਕਾ ਕਿਸਾਨ ਜਾਂ ਆਦਮੀ ਕਿਉਂ ਝੱਟ ਹੀ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਏ?

ਵਕਤ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਨੂੰ ਫਰੋਲਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਾਸਲ ਬਣਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਕਤ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਛੁਪਿਆ ਏ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੱਚ ਕਿ ਵਕਤ ਵਿਚਾਰੇ ਸੋ ਬੰਦਾ ਹੋਏ। ਵਕਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਸਮਝ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਦੂਰ-ਦਿਸਹੱਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਦੇ ਅਤੇ ਦਰ-ਦਰਵਾਜ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਤਰਜੀਹਾਂ ਉਲਝਾਈਆਂ ਤੇ ਵਕਤ-ਪੱਲੇ ‘ਚ ਬੰਨ ਗਈਆਂ ਤੜਫ, ਤਾਂਘ, ਤਨਹਾਈਆਂ

ਵਕਤਾ ਵੇ! ਕਦੇ ਵਖਤ ਵਿਚਾਰੀ ਤੇ ਮੱਥੇ ਬੀਜੀਂ ਤਾਰੇ ਕਲਮ, ਹਰਫ ਤੇ ਜ਼ਰਜ਼ਰੀ ਵਰਕਾ ‘ਵਾਜਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹਾਰੇ

ਵਕਤਾ ਵੇ! ਤੇਰੇ ਮੋਢੇ ਬਗਲੀ ਕਾਹੜੋਂ ਖਾਲਮ-ਖਾਲੀ ਕੇਰੀ ਸੁੰਨ ਤੇ ਕਾਹਦਾ ਝੋਰਾ ਤੇ ਭੁੱਖ ਦੇ ਸੰਗ ਭਿਆਲੀ

ਵੇਲਿਆ ਵੇ! ਤੇਰੇ ਨੈਣੀਂ ਸੁਪਨੇ ਸਾਹੋਂ ਵਿਰਵੇ ਹੋਏ ਕਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕਾਲਖ ਨਗਰੀ ਚਾਨਣ ਪਹਿਰ-ਪਰੋਏ

ਵਕਤਾ ਵੇ! ਤੇਰੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਰਾਤ ਕਦੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਹਰ ਘਰ ਦੇ ਹੀ ਦਰ-ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਰਘੀ ਆ ਕੇ ਧੋਵੇ

ਵਕਤਾ ਵੇ! ਚੱਲ ਸੁਪਨ ਵਿਹਾਜੀਏ ਤੇ ਸੋਚੀ ਸਫਰ ਉਗਾਈਏ ਤੇ ਅੰਦਰ ਉਗਮੇ ਰਾਤ-ਬਨੇਰੇ ਹਿੰਮਤ-ਚਿਰਾਗ ਜਗਾਈਏ ਰੁੱਸ ਗਈਆਂ ਜੋ ਰਾਹਾਂ ਸਾਥੋਂ ਪੈੜਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਾਈਏ ਤੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਸੱਖਣੀ ਸਰਦਲੇ ਪਾਣੀ ਡੋਲ ਕੇ ਆਈਏ।

ਕਈ ਵਾਰ ਵਖਤ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਉਪਜ ਹੁੰਦਾ। ਸਿਰਫ ਨਿੱਜੀ ਸੁਆਰਥ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ, ਹਉਮੈ ਲਈ, ਪੈਸ ਜਮਾਉਣ ਜਾਂ ਵਕਤ ਨੂੰ ਪੁਠਾ ਗੇੜਾ ਦੇਣ ਲਈ। ਵਖਤ ਪਾਉਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੂਗਲ, ਪਰ ਕਈਆਂ ਲਈ ਜਾਨ ਦਾ ਖੌਅ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਵਖਤੀ ਲੋਕ ਨਾ ਬਣੇ ਸਗੋਂ ਵਕਤ ਦੀ ਤਲੀਆਂ ‘ਤੇ ਲੱਗੀ ਉਸ ਮਹਿੰਦੀ ਦਾ ਗੁੜ੍ਹਾ ਰੰਗ ਬਣੇ, ਜੋ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਰੂਪ ਨਿਖਾਰਦੀ, ਬੁੱਢ-ਸੁਹਾਗਣ ਹੋਣ ਦੀ ਦੁਆ ਵੀ ਹੁੰਦਾ।

ਉਸ ਵਕਤ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਰਨਹਾਰੇ ਪਲ ਜਿਉਣ ਜੋਗੇ ਪਹਿਰ ਬਣਦੇ। ਕੋਰੇ ਵਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਫ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੇ। ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰ ਤੇ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਏ ਤੇਲ ਦਾ ਵਿਸਮਾਦ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ। ਜੋੜੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆਸਥਾ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਭਰਿਆ ਕਾਸਾ ਅਤੇ ਦੀਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਦਾਸ ਚਿਹਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਆਸ ਚਮਕੇ, ਹਾਰੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਰੱਕੜ ਬਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਖਿੜਨ।

ਕੁਝ ਵਕਤ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਰਤਦੇ। ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸੰਗ ਜਿਉਣਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਸਦਾ ਹੈ-ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਦਾ ਨਿੱਘ, ਬਾਪ ਦੀ ਛਾਵੇਂ ਤੁਰਨਾ, ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ, ਕੋਠਿਆਂ ਤੋਂ ਬੋਧਿਆਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਛਾਲ ਮਾਰਨੀ, ਦਾਦੇ-ਦਾਦੀ ਤੇ ਨਾਨੇ-ਨਾਨੀ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਦੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਭਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਹੀ ਸੌਂ ਜਾਣਾ, ਲੰਗੋਟੀਏ ਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੱਜ-ਮਸਤੀ ਦੇ ਦਿਨ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰੇ ਸੂਰੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਣਾ, ਰੂਹ-ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਮਨਾ, ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਮੋਹ-ਮਿਲਣੀ ‘ਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰੁਕ ਜਾਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ, ਆਪਣੀ ਧੁਨ ‘ਚ ਸਫਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ

ਦਿਸਹੱਦੇ ਦੇਣਾ ਤੇ ਇਕ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਸੁੰਦਰ ਸੁਪਨੇ ਵੰਨੀਂ ਲੰਮੀ ਪੁਲਾਘ ਪੁੱਟਣੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਵਿਰਲਿਆਂ ਦਾ ਨਸੀਬ। ਇਹ ਯਾਦਾਂ ਹੀ ਬਣਦੀਆਂ ਅਦੀਬ।

ਸਫਲ ਵਿਅਕਤੀ ਉਹ ਹੁੰਦੇ, ਜੋ ਵਕਤ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਝਾਕਦੇ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੁਖਮ-ਤਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਕਤ ਨੂੰ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸਰਜ਼ਮੀਂ ਬਣਾ, ਨਵੀਆਂ ਚਾਨਣ-ਖਿੱਤੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਦਿੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ,

ਚਾਨਣਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਜਦ ‘ਨੇਰੇ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਜੇ ਤਾਂ ਦਿਨ-ਦੀਵੀਂ ਪੈਂਦੀ ਘੁੱਘ ਰਾਤ ਸੂਰਜ ਵੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਪਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਉਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਡੀ ਉਡੀਕੇ ਪ੍ਰਭਾਤ ਬੰਦਿਆਂ ‘ਚੋਂ ਬੰਦਾ ਫਿਰ ਖੁਦ ਹੀ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦਾ ਹਰ ਇਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਜਾਤ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਦੇਹਲੀ ‘ਤੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਖਾਰਾ ਪਾਣੀ ਬਿਨ-ਤਾਰੇ ਅੰਬਰੀਂ ਪਰਾਤ ਹਰਫਾਂ ‘ਚ ਹੋਰਵੇ ਤੇ ਹਾਵਿਆਂ ਦੀ ਲੇਰ ਗੂੰਜੇ ਪੀੜਾ ਬਣੇ ਹਰਫ-ਸੁਗਾਤ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰੇ ਹੋਕੇ ਜਿਹੀ ਆਦਮ ਦੀ ਜਾਤ ਪੁੱਣਾਂ ਉਤੇ ਉਕਰੀ ਇਬਾਦਤ ਦੀ ਆਸਥਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਪਾਉਣੀ ਖੈਰਾਤ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਖੇੜਾ ਜੋ ਸੀ ਮੌਲਦਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਬੀਤੀ ਹੋਈ ਬਾਤ ਪਰ! ਅਜਿਹੇ ਵਕਤ ਰਹਿਣ ਨਾ ਸਦੀਵ ਕਦੇ ਆਉਣਾ ਇਕ ਪਲ ਜਦ ਸੂਰਜ ਨੇ ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹ ਸਰਘੀ ਦਾ ਦਰ ਖੜਕਾਉਣਾ ਸੁੰਨੇ ਪਏ ਬਨੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਝਰ ਰਹੀ ਧੁੱਪਤੀ ਨੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਬੁੱਢੇ ਹੋਏ ਘਰਾਂ ‘ਚ ਪਰਤ ਕੇ ਪਰਿਦਿਆਂ ਨੇ ਘਰ-ਨਾਦ ਘਰ-ਜੂਹੇ ਲਾਉਣਾ ਮੀਚੇ ਹੋਏ ਦੀਦਿਆਂ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਹੰਘਾਲ ਕੇ ਆਲੂਣੇ ‘ਚ ਅੰਬਰ ਸਜਾਉਣਾ ਪੌਣ-ਸਰਗੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਵੰਢ ਕੇ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਵੀਰਾਨ ਹੋਇਆ ਚਮਨ ਮਹਿਕਾਉਣਾ ਸੋਚ-ਸੰਧੂਰੀਆਂ ਨੇ ਪੈੜਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਬਣ ਸਿਦਕ ਨਾਂਵੇਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਨੂੰ ਲਾਉਣਾ ਵਕਤ ‘ਤੇ ਉਕਰੀ ਇਬਾਰਤ ਦੀ ਇਨਾਇਤ ਨਾਲ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਅੰਦਰ ਜਗਾਉਣਾ।

ਉਹ ਵਕਤ ਕਿੰਜ ਭੁੱਲੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੁੰਨ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ। ਚੁੱਪ ਦੇ ਹੋਠਾਂ ‘ਤੇ ਬੋਲ ਧਰੇ, ਸੁਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਵਰੇ। ਜੋ ਤਿੱਖੜ ਦੁਪਹਿਰਾਂ ‘ਚ ਛਾਂ ਕਰੇ, ਮਨ ਦੇ ਖਾਲੀਪਣ ਨੂੰ ਭਰੇ, ਸੁੱਕੇ ਅੰਤਰੀਵ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜਿੰਦ ਦੇ ਖਾਲੀ ਛਾਬੇ ਨੂੰ ਸੁਖਨ ਦੇ ਟੁੱਕ ਨਾਲ ਭਰੇ।

ਵਕਤ ਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਸੰਦਲੀ ਜੂਹ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਧਰਤ ਨੂੰ ਰਾਗ-ਰੰਗੀ ਰੂਹ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਵਿਹੜਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਵਕਤ ਦੀ ਬੇਰੁਖੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ‘ਚ ਬਹਾਰ ਦੀ ਆਮਦ ਦੀ ਸੂਹ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਵਕਤ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਕਤ ਵਿਚੋਂ ਵਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇਬਾਰਤ, ਇਬਾਰਤ ਨੂੰ ਇਬਾਦਤ ਅਤੇ ਇਬਾਦਤ ਨੂੰ ਇਨਾਇਤ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ।

ਵਖਤ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸੂਭ-ਚਿੰਤਨ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਲਾਓ। ਸੂਭ-ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪਾਓ ਅਤੇ ਸੂਭ-ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਰੂੜੀ ਮਿਲਾਓ। ਇਹ ਕਲਮਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਬਿਰਖ ਬਣ ਕੇ ਮੌਲਣਗੀਆਂ, ਟਾਹਣੀਆਂ ‘ਤੇ ਲੱਗੇ ਸੂਰੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮੌਲਣ ਦਾ ਸ਼ਰਫ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਵਿਚ ਤਮਾਮ ਨਿਆਮਤਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹਾਸਲ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਅਜਿਹੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਜੋ ਵਕਤ ਦਾ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਕਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਹਾਸਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਕਿਉਂ ਕਰਨੀ!

ਰੱਬ ਦੀ ਈ-ਮੇਲ

ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪੀ ਮੇਰੀ ਪੁਸਤਕ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੱਕ: ਅਕਾਦਮਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ' ਦੇ ਸਰਵਰਕ ਉਤੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਸੰਖੇਪ 'ਚੋਂ' 'ਰੱਬ ਦੀ ਈ-ਮੇਲ' ਕਸ਼ੀਦ ਕਰਕੇ ਛਪੀ ਗਈ ਸੀ (ਚਿਤਰ-1)। ਇਸ ਈ-ਮੇਲ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਵਿਚ ਉਤਸੁਕਤਾ ਜਗਾਈ ਸੀ ਤੇ ਹੈਰਾਨਕੁਨ ਸਵਾਲ ਵੀ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਰੱਬ ਦੀ ਈ-ਮੇਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮੂਲਮੰਤਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਯੁੱਗ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਇਨਸਟਾਈਨ ਦੇ ਉਰਜਾ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ $E=Mc^2$ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਈ-ਮੇਲ ਦੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਰੱਬ ਦੀ ਭਾਲ ਦੇ ਸੂਚਕ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮੂਲਮੰਤਰ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੇ ਸੂਖਮ ਗੁਣ/ਲੱਛਣ ਦਰਸਾ ਕੇ ਉਸ ਅਪਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਇਨਸਟਾਈਨ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਬਾਰ ਪਾਉਣ

ਡਾ. ਗੁਰੂਮੇਲ ਸਿੱਧੂ
gurmelm.sidhu@gmail.com

ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।
ਮੂਲਮੰਤਰ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਨੌਂ ਲੱਛਣ (Attributes) ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ: ੧ ਉਹ 1 ਸਤਿ ਨਾਮੁ 2 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ 3 ਨਿਰਭਉ 4 ਨਿਰਵੈਰ 5 ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ 6 ਅਜੂਨੀ 7 ਸੈਭੰ 8 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ 9

- 1. ੧੦੦੦=ਰੱਬ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੈ।
- 2. ਸਤਿ ਨਾਮੁ=ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਪੂਰਨ (Absolute) ਸੱਚਾਈ ਹੈ।
- 3. ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ=ਉਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੈ।
- 4. ਨਿਰਭਉ=ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੈਅ/ਡਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।
- 5. ਨਿਰਵੈਰ=ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ।
- 6. ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ=ਉਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। (ਰੱਬ ਦਾ ਇਹ ਲੱਛਣ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।)
- 7. ਅਜੂਨੀ=ਉਹ ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। (ਰੱਬ ਦਾ ਇਹ ਲੱਛਣ ਵੀ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।)
- 8. ਸੈਭੰ=ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ।
- 9. ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ=ਉਹ ਕਣ ਕਣ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭੇਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

੧੦੦੦ ਨੂੰ ਬੀਜ ਮੰਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਰੱਬ ਦੀ ਜਤੁ ਜਾਂ ਮੂਲ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੋ ਯੁੱਗਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਗਣਿਤ ਦਾ '੧' ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ 'ਓ', ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਭਾਵ ਹੈ, ਰੱਬ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੈ। ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ 'ਇਕ' ਦੀ ਥਾਂ ਗਣਿਤ ਦਾ ਅੰਕੜਾ '੧' ਕਿਉਂ ਵਰਤਿਆ? ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਸਿਰਫ ਮੂਲਮੰਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਮੂਲਮੰਤਰ 33 ਵਾਰ, ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ (੧੦੦੦ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ) 8 ਵਾਰ, ਸੰਖਿਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ (੧੦੦੦ ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ) 525 ਵਾਰ ਅਤੇ ਬੀਜ ਮੰਤਰ (੧੦੦੦) 3 ਵਾਰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੂਲਮੰਤਰ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ, ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੂਰਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ੧ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸ਼ਬਦ 'ਇਕ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲਮੰਤਰ ਵਿਚ ਅੰਕੜੇ ੧ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂ ਅਹਿਮ ਸਮਝੀ ਗਈ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਇੰਜ ਹਨ:

ਗਣਿਤ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ੧ ਤੋਂ ਮੂਲਮੰਤਰ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਨਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਦਿੱਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਪਰਪੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਕੋ ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ (ਪਰਮਾਤਮਾ, ਈਸ਼ਵਰ, ਰਹੀਮ, ਗੋਡ, ਯਹੋਵਾ) ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀਮਾ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦਵੈਤ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਰਾਹ ਹਰ ਪਾਸਿਉਂ ਵਗਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾਈ ਸ਼ਬਦ 'ਇਕ' ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਏਕਮ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ: 'ਏਕਮ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਵਿਤੀਉ

ਨਾਸਤੀ।' ਅਰਥਾਤ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਇਕ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂ ਅਤੇ ਮਹੇਸ਼ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਵਤੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਉੱਕਾਰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਉਅੰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ॥ ਉਅੰਕਾਰ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤਿ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ੧) ਅਰਥਾਤ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ।

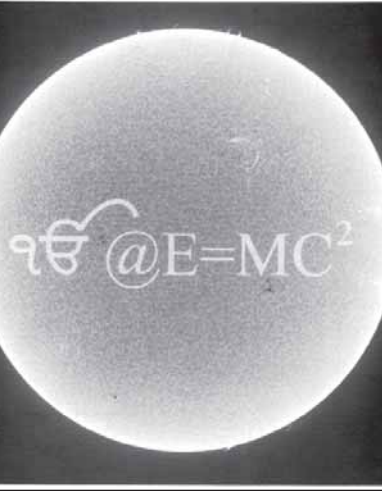
ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਏਕਵਾਦ (Monoism) ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ। ਕਾਰਨ ਦੋ ਹਨ-ਪਹਿਲਾ, ਦਵੈਤਵਾਦੀ (Dualism) ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ। ਦਵੈਤਵਾਦ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਕਲਮੇ 'ਤਯੱਯਬ' ਵਿਚੋਂ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਬ ਇਕ ਹੈ (ਲਾ ਇਲਾਹਾ ਇੱਲਲਿੱਲਾਹ), ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਦ 'ਮੁਹੰਮਦ ਰਸੂਲ ਅੱਲਾਹ' ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਸਨੇਹੀ ਜਾਂ ਰੱਬ ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚੋਲਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਦਵੈਤਵਾਦ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦਾ ਝੋਲਾ ਪੈਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ਕਹਿ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਸ਼ਾ ਪੱਖੋਂ ਸ਼ਬਦ 'ਇਕ' ਜਾਂ 'ਏਕਮ' ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਨ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕਾਰਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਲਟ ਭਾਵੀ ਸ਼ਬਦ 'ਅਨੇਕ', ਏਕ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਸੰਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਰਚਨਵਾਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਪੱਖੋਂ ਸ਼ਬਦ (Word) ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸ਼ਬਦ ਮਹਿਜ ਇਕ ਇਕਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਧੁਨੀ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਛੁੱਧੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੰਰਚਨਵਾਦ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਚਿਹਨ, ਧੁਨੀ ਨੂੰ ਚਿਹਨਕ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਚਿਹਨਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੂਲਮੰਤਰ ਵਿਚ ੧੦੦੦ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਇਕ ਉਅੰਕਾਰ ਇਸ ਦੀ ਧੁਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੰਕਲਪ ਹਨ। ਓ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਗਣਿਤ ਦਾ ਹਿੰਦਸਾ ੧, ਰੱਬ ਦੇ ਨਿਰਪੇਖ ਅਤੇ ਅਸੀਮ (Absolute) ਪੱਖ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ 'ਇਕ' ਰੱਬ ਦੀ ਇਕਾਈ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਵਰਗੀਕਰਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਮੂਲਮੰਤਰ ਦੇ ਅੱਖਰ ਓ ਨੂੰ ਉਅੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਨਿਰੁਕਤੀ ਵੈਦਿਕ ਸ਼ਬਦ 'ਓਮ' ਤੋਂ ਹੋਈ। ਓਮ ਦਾ ਧਾਤੂ ਸ਼ਬਦ ਵੈਦਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ 'ਣਵ' ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ 'ਪ੍ਰਣਵ' ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਵਿਗਸਿਆ। ਪ੍ਰਣਵ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਵਾਚਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਡਾ. ਹਜ਼ਾਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਿਵੇਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਦ ਅਤੇ ਬਿੰਦੂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਅਨਾਹਤ ਨਾਦਿ ਜਾਂ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਰਾਹੀਂ ਵਿਅਕਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਾਦ ਅਸਲੋਂ ਉਪਾਧੀ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਣਵ ਜਾਂ ਉਅੰਕਾਰ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

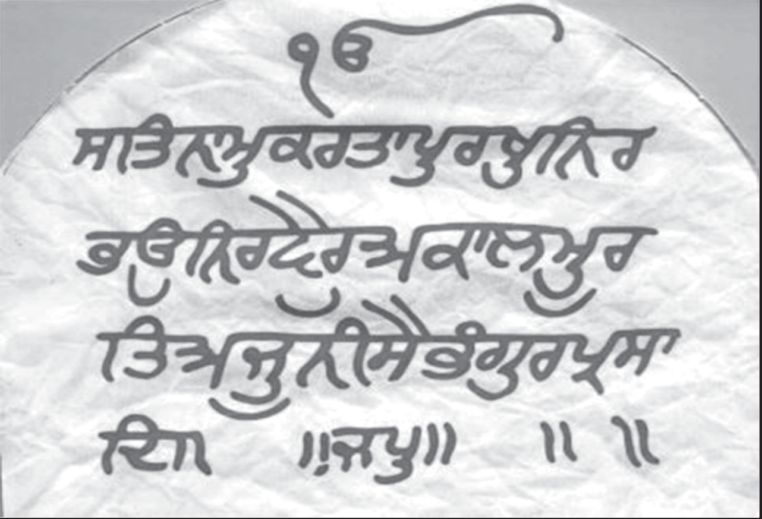
ਗਣਿਤ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਧੀ, ਜਦੋਂ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਦੇ ਪਾਦਰੀ ਨਿਕੋਲਸ ਕੁਪਰਨੀਕਸ (1473-1543) ਨੇ ਗਣਿਤ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ (1469-1539) ਅਤੇ ਕੁਪਰਨੀਕਸ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਪੁਲੋਕ ਸਿਧਾਰੇ। ਕੁਪਰਨੀਕਸ ਤਾਰਾ-ਵਿਗਿਆਨ (Cosmology) ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੈਲੀਓਸੈਂਟ੍ਰਿਕ (Heliocentric) ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰਹਿ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਸਰ ਦੇ ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਕਲੌਡੀਅਸ ਟੌਲਮੀ (Claudius Ptolemy) ਦੇ ਜਿਊਸੈਂਟ੍ਰਿਕ (Geocentric) ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ

ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਤੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹੈ, ਇਹ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਟੌਲਮੀ ਦਾ ਸਮਾਂ 90-168 ਏ. ਡੀ. ਸੀ। ਬਾਈਬਲ (New Testament) 367 ਏ. ਡੀ. ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੰਪਾਦਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਊਸੈਂਟ੍ਰਿਕ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਸੀ, ਤੇ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਟੌਲਮੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਥਾਂ-ਪੁਰ-ਥਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ: "He (God) has fixed the earth



(ਚਿਤਰ-1) ਰੱਬ ਦੀ ਈ-ਮੇਲ।

firm, immovable." (Chronicles 16:30) "Thou (God) hast fixed the earth immovable and firm" (Psalm 93:1) "He has fixed the earth firm, immovable..." (Psalm 96:10) ਕੁਪਰਨੀਕਸ ਨੇ ਇਸ ਸਿੱਧ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਗਣਿਤ (ਜਿਊਮੈਟਰੀ ਅਤੇ ਅਲਜਬਰਾ) ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਵਰਤ ਕੇ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਜਿਊਸੈਂਟ੍ਰਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਿਤ ਕੀਤਾ, ਫਲਸਰੂਪ, ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਚੂਲ ਹਿੱਲ ਗਈ। ਇਹ ਖਬਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਫੈਲੀ। ਗਣਿਤ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਇਸ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਦਿੱਭ



(ਚਿਤਰ-2): ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਮੂਲਮੰਤਰ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪੋਪ ਲਿਉ-10 (Leo-X) ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੰਵਾਦ ਵੀ ਰਚਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਗਵਾਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ 1518 ਈ. ਵਿਚ ਵੈਟੀਕਨ (ਕੈਥੋਲਿਕ ਧਰਮ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ) ਗਏ ਸਨ। ਵੈਟੀਕਨ ਵਿਚ ਹਰ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੋਮ ਦੀ ਫੇਰੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: 'Arch-Bishop Dom Jose Renaldo of Pope Benedict-XII, speaks about Sat guru Nanak Sahib visit to Rome with a musician, in 1518 AD, and Sat guru stayed in

Mausoleum-F of Old St.Peter's Basillica. Sat guru advocated to Leo-X, (the Pope) "Liberty of Slavery". He told the Pope that nobody has the right to enslave others. Almighty Sat guru told the worthy Pope that every human being has the same blood in his or her veins'. Thomas Nelson, US Ambassador to Italy, (1913-19) also confirms from Vatican records that Sat guru Nanak visited the Vatican.

ਬਿਦਰ ਅਤੇ ਨਾਂਦੇਤ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਾਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮੱਕਾ-ਮਦੀਨਾ ਅਤੇ ਰੋਮ/ਵੈਟੀਕਨ ਜਾਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਵੇਰ ਸਾਰੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ, 1. ਖੁਆਜਾ ਜਾਨ-ਉਲ ਲਬਦੀਨ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਤਵਾਰੀਖ ਅਰਬ' ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮੱਕੇ ਮਿਲਿਆ। 2. ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਅਹਿਮ ਗਵਾਹੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਰੋਮ/ਵੈਟੀਕਨ

ਫੇਰੀ ਬਾਰੇ ਤਵਾਰੀਖ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਰੋਮ ਜਾ ਕੇ ਪੋਪ ਨੂੰ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕ-ਸੁਭਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਬਿਸ਼ਪ ਰੀਨਾਲਡੋ (Arch-Bishop Dom Jose Renaldo) ਅਤੇ ਇਟਲੀ ਦੇ ਅਮਰੀਕਨ ਅੰਬੈਸਡਰ ਟੋਮਸ ਨੈਲਸਨ ਦੇ ਕਥਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਝੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਖੋਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਲ ਕਈ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਵੈਟੀਕਨ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪੋਪ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਪਰਨੀਕਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਕਤ ਟੁਕ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਲ ਕਈ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਵੈਟੀਕਨ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪੋਪ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਪਰਨੀਕਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਕਤ ਟੁਕ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਭਲੀਭਾਂਤ ਗਿਆਤ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੇ ਧਰਾਤਲ 'ਤੇ ਉਤਾਰਨਾ ਮਾਨਿੰਦ ਹੈ। ਤਰਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਉਹੋਂ ਇਕਾਈ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਦੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤਜਰਬਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਸਬ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰੱਬ ਇਸ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਿੱਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਅੰਕਾਰ ਨੂੰ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਓ ਲਿਖਿਆ। ਓ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰਭਾਵੀ ਸਿਫਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਰਤੇ। ਜੋ ਮੂਲਮੰਤਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਓ ਦੇ ਸਮਭਾਵੀ ਸ਼ਬਦ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

'ਤੇ ਮੂਲਮੰਤਰ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਏਕੇ (੧) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਏਕਾ ਏਕੰਕਾਰੁ ਲਿਖਿ ਦੇਖਾਇਆ। ਉਤਾ ਓਅੰਕਾਰੁ ਪਾਸਿ ਬਹਾਇਆ। (ਵਾਰ 15)

ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰੁ ਜਾਣੀਐ ਸਚੇ ਸਚਾ ਨਾਉ ਧਰਾਇਆ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰੁ ਹੋਇ ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਪਾਰੁ ਸਦਾਇਆ। ਏਕੰਕਾਰੁ ਸਬਦ ਧੁਨਿ ਓਅੰਕਾਰੁ ਅਕਾਰੁ ਬਣਾਇਆ। ਇਰਦੂ ਹੋਏ ਤਿਨਿ ਦੇਵ ਤਿਹੁ ਮਿਲਿ ਵਸ ਅਵਤਾਰ ਗਣਾਇਆ। (ਵਾਰ 26)

ਏਕੰਕਾਰੁ ਇਕਾਂਗ ਲਿਖਿ ਉਤਾ ਓਅੰਕਾਰੁ ਲਿਖਾਇਆ। ਸਤਿ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਹੁਇ ਨਿਰਵੈਰੁ ਸਦਾਇਆ। ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਪਰਤਪਿ ਸੋਇ ਨਾਉ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਭਾਇਆ। ਗੁਰਪਰਸਾਦਿ ਸੁ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜਗਤ ਜੁਗੀਤਰੁ ਹੋਦ ਆਇਆ। (ਵਾਰ 39)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੀਜ ਮੰਤਰ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੰਕਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਗਣਿਤ ਦਾ ਹਿੰਦਸਾ ੧, ਇਕਾਂਗ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਓ ਅੱਖਰ ਉਅੰਕਾਰ ਦਾ ਸਮਅਰਥੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮੂਲਮੰਤਰ ਕਦੋਂ ਲਿਖਿਆ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਜਪੁ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀਉ ਕਿਆ ਦਸਖਤਾ ਕਾ ਨਕਲੀ' ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤੀਜੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਤਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਮੌਖਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਲਿਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਮੂਲਮੰਤਰ ਦੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਮੂਨਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਨਿਸਾਣ (ਹਸਤਾਖਰ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ਆਦਿ ਬੀੜ' ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ (ਚਿਤਰ-2)। 'ਆਦਿ ਬੀੜ' ਦਾ ਸੰਕਲਨ 1604 ਈ. ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਕੁਪਰਨੀਕਸ ਨੇ ਹੈਲੀਓਸੈਂਟ੍ਰਿਕ ਸਿਧਾਂਤ 1507 ਵਿਚ ਲੱਭਿਆ, ਪਰ ਛਪਿਆ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ (1543) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੈਥੋਲਿਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਇਕ ਸਦੀ ਲੱਗੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਯਕਦਮ ਫੈਲ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਿੱਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਪਰਨੀਕਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਰੱਬ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਰੂਪਾਂ-ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਸ਼ਿਵਾ ਵਿਚ ਧਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਰੱਬ ਵਿਚ ਆਸਥਾ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵੀ ਤਿੰਨ ਰੂਪ ਹਨ-ਪਿਤਾ (ਰੱਬ), ਬੇਟਾ (ਈਸਾ ਮਸੀਹ) ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹ (ਆਤਮਾ)। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਦਵੈਤ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਖਾਤਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਗਣਿਤ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ੧ ਵਰਤਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗਣਿਤ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇਕ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹਨ। ਗਣਿਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਿਗਿਆਨ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗਣਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨੋਬਲ ਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਭਲੀਭਾਂਤ ਗਿਆਤ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੇ ਧਰਾਤਲ 'ਤੇ ਉਤਾਰਨਾ ਮਾਨਿੰਦ ਹੈ। ਤਰਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਉਹੋਂ ਇਕਾਈ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਦੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤਜਰਬਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਸਬ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰੱਬ ਇਸ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਿੱਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਅੰਕਾਰ ਨੂੰ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਓ ਲਿਖਿਆ। ਓ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰਭਾਵੀ ਸਿਫਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਰਤੇ। ਜੋ ਮੂਲਮੰਤਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਓ ਦੇ ਸਮਭਾਵੀ ਸ਼ਬਦ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸੱਚ ਦਾ ਸੰਕਲਪ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ 'ਤੇ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੱਚ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੱਚ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। 'ਸਤਿ ਨਾਮੁ' ਦੀ ਧੁਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ,

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥

ਸੱਚ ਆਦਿ-ਜੁਗਾਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ-ਤਿੰਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਇਹਦੇ ਭੂਤ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਾਹਰ ਹੈ, ਸੱਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਸੱਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਸੱਚ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਹੀ

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤ
ਫੋਨ: 317-406-0002

ਮੰਨੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ, ਸੱਚ ਸੁਣਨਾ ਅਤੇ ਸੱਚ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ।

ਸੱਚ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਝੂਠ ਜਾਂ ਕੂੜ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੱਚ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਕੂੜ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਚੁ ਧਰਮੁ ਨਹੀ ਭਾਵੈ ਡੀਠਾ॥

ਝੂਠ ਧੋਹ ਸਿਉ ਰਚਿਓ ਮੀਠਾ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: 5, ਪੰਨਾ 676)

ਝੂਠ ਜਾਂ ਕੂੜ ਦੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਖਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਹਿਦ ਵਰਗਾ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਸਕਾ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਝੂਠ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੱਚ ਕੌੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੌੜੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਝੂਠ ਦਾ ਰਸਤਾ ਆਸਾਨ ਹੈ। ਸੱਚ ਦਾ ਰਸਤਾ ਔਕੜਾਂ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸੱਚ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਫਾਂਸੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਇਨਾਮ। ਸੁਕਰਾਤ, ਮਨਸੂਰ, ਈਸਾ ਮਸੀਹ, ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਭਗਤ, ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ, ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ-ਕਥਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੱਕ ਦਾ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸੱਚ ਦਾ ਬਿਖੜਾ ਮਾਰਗ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੱਚ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਪਿੱਛੇ ਵੱਡੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਸੀਂ ਅੰਸ਼ ਹਾਂ, ਉਹ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕਤਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ॥ (ਪੰਨਾ 2) ਅਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚਾ ਸਾਚੀ ਨਾਈ॥ (ਪੰਨਾ 6)

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ', 'ਸਚਾ ਦਰਬਾਰ', 'ਸਾਚੀ ਕਾਰ', 'ਸਚਿਆਰੁ' ਅਤੇ 'ਸਚ ਖੰਡਿ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਬਾਨ ਉਸ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹਰ ਕੰਮ ਸੱਚ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਸੱਚ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਝੂਠੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਝੂਠ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖ

ਮਾਇਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਸੱਚੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।



ਮਿਲਾਪ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਝੂਠ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਤਾਂ ਕੀ ਬਣਨੇ, ਸਗੋਂ ਰਾਹ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪਾਠੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਨਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣ ਪਿੱਛੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੂਜੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੂੜ ਦੀ ਜਿੱਤ ਅਸਥਾਈ ਹੈ। ਝੂਠ ਜਾਂ ਕੂੜ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ

ਤੌਰ 'ਤੇ ਡੇਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਜਿੱਤ ਸੱਚ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਝੂਠ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਫੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਦਿੱਸਦੀ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੀ ਖਿੱਚੋ ਖਿੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਚਲੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਝੂਠ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਸੌ ਹੋਰ ਝੂਠ ਬੋਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਝੂਠਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਝੂਠ ਦੇ ਕੋਈ ਪੈਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਪੈਰ ਹੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਟਿਕਣ ਜੋਗੇ ਨਾ ਰਹਿਣ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁਸ਼ਵਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੱਚ ਦੀ ਜਿੱਤ ਸਥਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਜਿੰਨਾ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਓਨੀ ਹੀ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓਤਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੀਜੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਣ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਝੂਠ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਤਾਂ ਡੁੱਬਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਡੁੱਬਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਅਜਿਹੇ ਆਗੂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਪਮਾਨਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਮੁਰਦਾਰੁ ਖਾਇ॥ ਅਵਰੀ ਨੋ ਸਮਝਾਵਣਿ ਜਾਇ॥ ਮੁਠਾ ਆਪਿ ਮੁਹਾਏ ਸਾਥੈ॥ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਆਗੂ ਜਾਪੈ॥ (ਪੰਨਾ 140)

ਪਰ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਹੱਕ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਠੀਕ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਪਤਵੰਤਾ ਸੱਜਣ ਆਪ ਵੀ ਤਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਨਾਲ

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਸੱਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੂੜ ਦੀ ਮੈਲ ਉਸ ਦੇ ਤਨ-ਮਨ ਤੋਂ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਿਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਾਪ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ॥

ਕੂੜ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਤਨੁ ਕਰੇ ਹਛਾ ਧੋਇ॥

ਅਤੇ

ਸਚੁ ਸਭਨਾ ਹੋਇ ਦਾਰੁ ਪਾਪ ਕਢੈ ਧੋਇ॥

ਨਾਨਕੁ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ

ਜਿਨ ਸਚੁ ਪਲੈ ਹੋਇ॥ (ਪੰਨਾ 468)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਸੱਚ ਬੋਲਣ, ਸੱਚ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਮੰਨਣ 'ਤੇ ਬੇਨਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੰਥ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਸੱਚ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਸੱਚ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਨਹੀਂ ਅਖਵਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਬਹਿਸ਼ਤ ਜਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਇਕਮਿਕਤਾ ਲਈ ਸੱਚ ਕਮਾਉਣਾ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਗੁਰੂ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ

ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ॥

ਗਲੀ ਭਿਸਤਿ ਨ ਜਾਈਐ

ਛੁਟੈ ਸਚੁ ਕਮਾਇ॥ (ਪੰਨਾ 141)

ਸੱਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮਨੁੱਖ ਸੁੱਚਾ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਝੂਠ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਸੁੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਆਓ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੱਚ ਨਾਲ ਧੋਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੀਏ,

ਮੁਖਿ ਝੂਠੈ ਝੂਠੁ ਬੋਲਣਾ

ਕਿਉ ਕਰਿ ਸੁਚਾ ਹੋਇ॥

ਬਿਨੁ ਅਭ ਸਬਦ ਨ ਮਾਂਜੀਐ

ਸਾਚੇ ਤੇ ਸਚੁ ਹੋਇ॥ (ਪੰਨਾ 56)

ਰੱਬ ਦੀ ਈ-ਮੇਲ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਓਅੰਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦਾਂ ਤੋਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ 63 ਭੇਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਵਾਚਕ ਹਨ। ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੇ 99 ਭੇਦ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੇਦ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਰ, ਮਕਾਰ ਅਤੇ ਉਕਾਰ, ਜੋ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਮਹੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵਾਚਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰੱਬ ਦੀ ਦਵੈਤਵਾਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਅਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ੴ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ।

ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਸੰਧੀਛੇਦ 'ਓਅੰ' ਅਤੇ 'ਕਾਰ' ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਓਅੰ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ, 'ਬ੍ਰਹਮ' ਅਤੇ ਕਾਰ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ, 'ਕੇਵਲ' ੴ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਇਆ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਰੱਬ। ਕਈ ਲੇਖਕ ਰੱਬ ਨੂੰ 'ਕਾਰ' ਦੀ ਲੰਬੀ ਧੁਨੀ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਨਾਲ ਮੇਚਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਇਕ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਓਮ ਦੇ ਲੰਬੇ ਉਚਾਰਨ ਨੂੰ ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਦੇ ਦਵੈਤਵਾਦੀ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ। ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਓਮ ਨੂੰ ਦੇਵੀ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸਮਅਰਥੀ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਓਅੰਕਾਰ ਅਤੇ ਓ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰੱਬ ਦੇ ਵਾਚਕ ਮੰਨ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ,

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਚਉਤਪਤਿ (ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ਇਕ)

ਓਅੰਕਾਰਿ ਉਤਪਤਿ (ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ਪੰਜ)

ਓਅੰਕਾਰਿ ਏਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ (ਕਾਨੜਾ ਮਹਲਾ ਚਾਰ)

ਓਅੰਕਾਰਿ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ (ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ਤਿੰਨ)

ਓਅੰਕਾਰਿ ਲਖੈ ਜਾਓ (ਗਉਤੀ ਕਬੀਰ)

ਓਅੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੀਓ (ਗਉਤੀ ਮਹਲਾ ਪੰਜ)

ਓਅੰ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚੀਤਿ (ਸਾਰੰਗ ਮਹਲਾ ਪੰਜ)

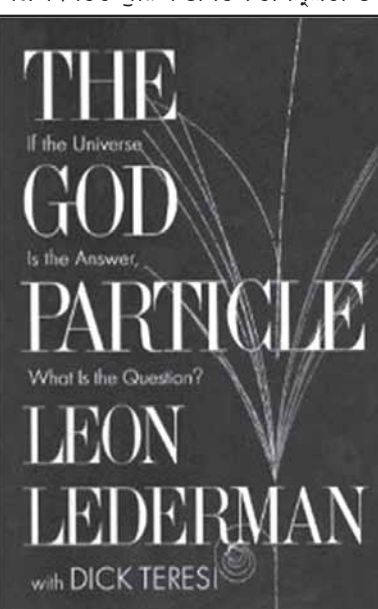
ਹੁਣ ਆਇਨਸਟਾਈਨ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਰੱਬ ਦੀ ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਮੇਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। E=Mc²: Energy (E) equals mass (M) times the speed of light squared (c²). ਅਰਥਾਤ, ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਮਾਦਾ ਇਕੋ ਵਸਤੂ ਦੇ ਵਟਵੇਂ ਰੂਪ ਹਨ, ਜੋ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਮਾਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਗਿਣ ਕੇ ਇਸ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਰਫਤਾਰ (186,282 ਮੀਲ ਪ੍ਰਤੀ ਸੈਕੰਡ) ਨਾਲ ਜਰਬ ਦੇ ਕੇ ਵਰਗਾਕਾਰ ਕੱਢ ਲਓ।

ਕਿਆਸ ਕਰੋ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ 100 ਬਿਲੀਅਨ ਅਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਿਚ 100 ਬਿਲੀਅਨ ਗ੍ਰਹਿ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਦੇ ਦੇ ਹਰ ਗਰਾਮ ਅੰਦਰ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ (ਜਪਾਨ) ਉਤੇ ਸੁੱਟੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਜਿੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 100 ਪੌਂਡ ਭਾਰੇ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਔਸਤਨ 45,000 ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਦੇ ਬੰਬਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਰ ਸਣੇ ਇਸ ਉਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ, ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿਚ 627 ਬੰਬਾਂ ਜਿੰਨੀ ਤਾਕਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ 100 ਬਿਲੀਅਨ ਅਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਿਆਸ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਿਚ 100 ਬਿਲੀਅਨ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਹਨ। ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਊਰਜਾ/ਸ਼ਕਤੀ ਬੇਹੱਦ

ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਅੱਲਾ, ਈਸ਼ਵਰ, ਗੌਡ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਬੰਦਾ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦਹਾਨੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰੱਬ ਵਰਗੀ ਅਪਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਬਾਰ ਪਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਸਿੱਧੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਸੂਖਮ ਕਣ ਲੱਭਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਬੀ-ਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਰੱਬੀ-ਕਣ

ਕੋਈ 13.7 ਅਰਬ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਫਟਣ ਨਾਲ ਮਹਾਂ ਧਮਾਕਾ (Big Bang) ਹੋਇਆ। ਇਸ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਸਿੰਗੂਲੈਰਿਟੀ (Singularity) ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਇਕਾਈ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ



ਬੀਜ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਬੀਜ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਬਿਰਖ ਅਤੇ ਗਰਭਾਏ ਹੋਏ ਅੰਡੇ (Zygote) ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਬੰਦਾ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਡੀ. ਐਨ. ਏ. ਦੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੈਸਪੀ (Recipe) ਲਿਖੀ

ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਬੀ-ਕਣ ਵਿਚ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦੀ ਰੈਸਪੀ (Recipe of Universe) ਉਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਰੈਸਪੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਦੇ ਦੇ ਕਣਾਂ, ਉਪ-ਕਣਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਤਰਤੀਬ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਂ ਧਮਾਕੇ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਰੈਸਪੀ ਦੇ ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਣ ਲੱਭਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਰੱਬੀ-ਕਣ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਾਂ ਲਿਉਨ ਲੈਡਰਮਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'The God Particle: If the Universe Is the answer, What is the Question?' ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਚਿਤਰ-3)। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ 8ਵੇਂ ਕਾਂਡ ਦਾ ਨਾਂ 'The God Particle at Last' ਹੈ।

ਰੱਬੀ-ਕਣ ਅਤੇ ਧਰਮ

ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਜੀਵੀ ਜੀਵਾਂ (Living beings) ਦੇ ਕਣ ਕਣ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਇਕਾਈਆਂ (Physical Entities) ਦੇ ਜ਼ੋਰੇ ਜ਼ੋਰੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ (Theory of Evolution) ਹਰੇਕ ਕਣ/ਜ਼ੋਰਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਵਿਗਸਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਬੌਧਿਕ-ਢਾਂਚੇ (Intelligent design) ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਰੱਬ ਨੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਾਜ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਹਾਂ ਮਨੋਤਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਾ ਪੈਦਿਆਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਇਕ ਇਕਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਸਜਿਆ-ਸਜਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਮੁਢਲੇ ਕਣ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮਾਤਰ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਜਾਂ ਆਮ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਢਲਾ ਕਣ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਜਾਂ ਕਿਸ ਨੇ ਸਾਜਿਆ? ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਣ ਰੱਬ ਨੇ ਸਾਜਿਆ, ਪਰ ਵਿਗਿਆਨੀ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਕਣ ਦਾ ਜਨਮ ਸੂਨਯ ਵਿਚ ਸਿਮਟੀ ਹੋਈ ਊਰਜਾ ਦੇ ਇਕ ਕਣ ਦੇ ਫਟਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਧਮਾਕਾ (Big Bang) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ

ਬਾਪਿਆ, ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ, ਯਹੋਵਾ (ਜਿਊ), ਗੌਡ (ਇਸਾਈ), ਅੱਲਾ (ਇਸਲਾਮ), ਪਰਮਾਤਮਾ (ਹਿੰਦੂ), ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਸਿੱਖ) ਆਦਿ। ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮਨੋਤ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਪ੍ਰਮਾਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਯਕੀਨ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ। ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਆਗਾਜ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਵਿਗਸਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਭਿਅਤਾ ਬੰਦੇ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ, ਭਾਵ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਬੰਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਪਿੱਛੋਂ ਆਏ।

ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਰਬ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਜਰਮਨ ਫਿਲਾਸਫਰ ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਨੀਟਸ਼ੇ ਦੀ ਵੀ ਇਹੋ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਨੇ ਧਰਮ ਸਾਜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ, ਹੋਣੀ ਅਤੇ ਭਾਵੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਹੱਥ ਬੰਨ ਦਿੱਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਾਲ ਕਰਮ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਆਪੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਧਰਮ ਕੇਵਲ ਕਿਆਸ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਕਿਵੇਂ ਆਏ, ਕਿਉਂ ਆਏ ਅਤੇ ਮਰ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਵਿਗਿਆਨ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਅਟਕਲ ਪੱਥੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਗੁਮਰਾਹਕੁਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਰੱਬੀ-ਕਣ ਦੀ ਖੋਜ ਨੇ ਧਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੇੜਿਉਂ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਭੇਦਾਂ ਦੇ ਨੰਗੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਰੱਬੀ-ਕਣ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਰਤਾ ਕੁ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਜੇ ਰੱਬ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਲ ਜਾਂਦੀ ਪੌੜੀ ਦਾ ਇਕ ਡੰਡਾ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਹਾਂ। ਇਸ ਖੋਜ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਜਿਸ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਣ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਸਾਜਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਕਣ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ "ਰੱਬੀ-ਕਣ" ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਵਿਚੋਂ 'ਰੱਬ ਦੀ ਈ-ਮੇਲ' ਕਸ਼ੀਦ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਲਹਿਰ ਵਿਚ

ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ)

ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂਚਾਂਗੇ। ਇਹ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ: ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ, ਖਾਸ ਕਰ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਵਿਚਾਲੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਤੇ ਪਖੰਡਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ।

ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਤੇ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਵਿਆਪਕ ਸਾਂਝਾ ਤੱਤ ਸੀ: ਮਾਨਵਵਾਦ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਜੋ ਮਾਨਵਵਾਦ ਦੇ ਲੱਛਣ ਸਾਂਝੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁੱਖ ਹਨ: ਮਨੁੱਖੀ ਨੈਤਿਕਤਾ, ਮਨੁੱਖੀ



ਡਾ. ਸੁਖਪਾਲ ਸੰਘੇੜਾ*

dr.sukhpal.sanghera@gmail.com

ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ, ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ, ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ; ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਰਗਰਮੀਆਂ; ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮਾਨਵਵਾਦ ਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਮਾਨਵਵਾਦ-ਦੋਵੇਂ ਬਹੁਤਾ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਦੌਰਾਨ ਯੂਰਪ ਨੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ। ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਰਚ ਦੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ, ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਤੇ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਵਿਰੁਧ ਤਰਕ ਦਾ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਰ, ਉਹਨੇ ਚਰਚ ਵਲੋਂ ਲਏ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਰੋਧੀ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਜ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਦੀ ਚੁੰਗਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਨਿਕਲੀ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਯੂਰਪ ਨੂੰ ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ।

ਯੁੱਗ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਪਲਟਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਠੀਕ ਵਕਤ ਤੇ ਉਚਿਤ ਲਹਿਰਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁੰਦਾ ਇੰਜ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਯੁੱਗ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦੇ ਅੰਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਇਸੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹਵਧੂ, ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਲਹਿਰਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਚੱਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਲਹਿਰ-ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਲਹਿਰਾਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦੇ ਅੰਸ਼ ਸਨ। ਇਹ ਯੁੱਗ ਬਦਲੀ ਵਿਰੋਧ-ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ-ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਗਰੀਕ ਫਿਲਾਸਫਰ ਅਰਸਤੂ ਤੇ ਜੈਨੋਂ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਰੋਧ-ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਰੂਪ ਮਾਰਕਸ ਤੇ ਏਂਗਲਜ਼ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਜੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੌਤਿਕ ਜਗਤ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਵਿਰੋਧ-ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ

ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਮੂਲ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਭੇਤ ਯਾਨਿ ਆਪਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜੇ ਧਰਤੀ ਰਗੜ ਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਇੱਕ ਕਦਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ, ਤਿਲੁਕ ਕੇ ਡਿਗ ਪਏਗਾ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਰਚ ਨੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਤੇ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਪਿਛੋਂ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਅਜੋਕਾ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਯਾਨਿ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ। ਅਜੋਕਾ ਮਾਨਵਵਾਦ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਹਿੱਤਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਫਲਸਫਾ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਹੈ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ: ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ; ਜਮਹੂਰੀਅਤ; ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ; ਮਨੁੱਖੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ; ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਵਾਲਤਾ ਤੇ ਸਾਂਝੀ ਭਲਾਈ; ਸਮਾਜਕ ਨਿਆਂ; ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਵੈ-ਮਾਣ, ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਭਲਾਈ; ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਤੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤਾ, ਸਮਾਜ ਤੇ ਧਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸੰਗ ਸੁਮੇਲ ਵਿਚੋਂ।

ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ 4 ਜੁਲਾਈ 1776 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜਿਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਲੜੀ, ਉਸ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਬੌਮਸ ਜੈਫਰਸਨ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਆਪਣੇ ਰਚਣਹਾਰੇ ਵਲੋਂ ਬਰਾਬਰ ਰਚੇ ਗਏ ਹਨ। ਬੌਮਸ ਜੈਫਰਸਨ ਨੇ ਜੋ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, ਉਹੀ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਨੇ 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਦੌਰਾਨ,

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ॥



ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸਣੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਚੱਲੀ ਭਗਤੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹਾਂ-ਨਾਇਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ (1440-1518)

ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 1349)

ਇਹ ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅੰਸ਼ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸਨ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਮਰਦ ਹੈ ਤੇ ਅੱਧਾ ਔਰਤ; ਇਸ ਲਈ 'ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ' ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੱਛਮ ਦੇ ਮਾਨਵਵਾਦ ਦੇ 'ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ' ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਨਸਲਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਾਫੀ

ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਔਰਤ-ਮਰਦ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਨਸਲਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਢੇਲ ਦੇ ਡਗੇ ਨਾਲ 'ਮਨੁੱਖੀ



ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ (1479-1574), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਔਰਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ

ਬਰਾਬਰੀ' ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯੂਰਪ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਥਾਨਕ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ-ਗੋਚਰੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਵੀ ਦੋ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਬਰਾਬਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ; ਪਰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਣੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਦਸ਼ਾ ਯੂਰਪ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਧ ਬੁਰੀ ਸੀ। ਔਰਤ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਦਸ਼ਾ ਸੁਧਾਰਨ ਹਿੱਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਸਿਰੇ ਦਾ ਤਰਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਨਾਰਿ ਨ ਪੁਰਖੁ ਕਹਹੁ ਕੋਊ ਕੈਸੇ॥ (ਪੰਨਾ 685)

ਭਾਵ ਪੁਭੂ ਔਰਤ ਤੇ ਨਾ ਮਰਦ ਹੈ। ਦੱਸੋ, ਕੋਈ ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਤੇ ਆਪੇ ਪੁਰਖੁ ਆਪੇ ਹੀ ਨਾਰੀ॥ (ਪੰਨਾ 1020)

ਭਾਵ ਪੁਭੂ ਆਪ ਹੀ ਮਰਦ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਔਰਤ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ-ਦੇਵੇਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤੂ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੂਹੈ ਮੇਰਾ ਮਾਤਾ॥ (ਪੰਨਾ 1144)

ਇੰਜ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਉਚਿਤ ਸਥਾਨ ਦਰਸਾਇਆ, ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ॥ (ਪੰਨਾ 473)

ਭਾਵ ਜਿਸ ਔਰਤ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਰਾਜੇ ਵੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨੂੰ ਮੰਦੀ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਪ੍ਰਸੂਤ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅਪਵਿਤਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਹਿਮ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪਵਿਤਰ ਪ੍ਰਸੂਤ ਔਰਤ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਲੋਭ, ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਆਦਿ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕੁ ਲੋਭੁ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਸੂਤਕੁ ਕੂੜੁ॥ ਅਖੀ ਸੂਤਕੁ ਵੇਖਣਾ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਪਰ ਧਨ ਰੂਪੁ॥ (ਪੰਨਾ 472) ਇੱਕ ਹੋਰ ਲਾਹਨਤ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ। 'ਸਤੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਸੱਚੀ, ਭਾਵ ਠੀਕ, ਨੇਕ ਜਾਂ ਹਕੀਕੀ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ 'ਸਤੀ' ਸੁਖੀ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਦੇਵੀ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ

ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਮਰਦ ਨਾਲ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜ-ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਨੂੰ 'ਸਤੀ' ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ 'ਧਰਮ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਖਸਮ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖ ਕੇ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।' ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਸਹਿਜ ਤਰਕ ਸਹਿਤ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹਨ,

ਸਤੀਆ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜੋ ਮਤਿਆ ਲਗਿ ਜਲੰਨਿ॥ ਨਾਨਕ ਸਤੀਆ ਜਾਣੀਅਨਿ ਜਿ ਬਿਰਹੇ ਚੋਟ ਮਰੰਨਿ॥ (ਪੰਨਾ 787) ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਲਾਜ ਨਾਲ ਸੜ-ਮਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਤੀ ਮੱਤ ਕਹੋ, ਸਤੀ ਜਾਂ ਸੱਚੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਸੱਟ ਨਾਲ ਮਰਦੇ ਹਨ।

ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜੰਮਦਿਆਂ ਸਾਰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਸਮਾਜਕ ਕੁਰੀਤੀ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਸਹਿਜ ਤਰਕ ਸਹਿਤ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੈਲੀ ਘਾਤੁ ਕੰਵਕਾ ਅਣਚਾਰੀ ਕਾ ਧਾਨੁ॥ ਫਿਟਕ ਫਿਟਕਾ ਕੋਤੁ ਬਦੀਆ

ਸਦਾ ਸਦਾ ਅਭਿਮਾਨੁ॥ (ਪੰਨਾ 1413)

ਭਾਵ ਬੱਚੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਗੁੱਟ ਜਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੱਤਿਆ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਸਵੀਕਾਰਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਾਪ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ ਪਾਪੀ ਸਦਾ ਹੰਕਾਰੀ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ, ਖੋਖਲੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਪਖੰਡਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਸਣੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਸਲਵਾਦ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਚਾਰ ਵਰਣਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ- ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤਰੀ, ਵੈਸ਼ ਅਤੇ ਸੂਦਰ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਖੱਤਰੀ ਉਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ, ਅਤੇ ਸੂਦਰ ਨੀਵੇਂ ਵਰਗ ਦੇ ਤੇ ਅਛੂਤ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਸਮੇਤ 'ਉਚੀਆਂ' ਜਾਤਾਂ ਵਲੋਂ 'ਨੀਚ' ਜਾਤਾਂ 'ਤੇ ਢਾਹੇ ਜਾਂਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਕਾਵਿਕ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਭੁਜਾ ਬਾਂਧਿ ਭਿਲਾ ਕਰਿ ਡਾਰਿਓ॥ ਹਸਤੀ ਕ੍ਰੋਧਿ ਮੂੰਡ ਮਹਿ ਮਾਰਿਓ॥ (ਪੰਨਾ 870)

ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਢੀਮ ਵਾਂਗ ਮੈਨੂੰ ਹਾਥੀ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਥੀ-ਚਾਲਕ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਹੈ। ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮਥੈ ਟਿਕਾ ਤੇਤਿ ਧੋਤੀ ਕਖਾਈ॥ ਹਥਿ ਛੁਰੀ ਜਗਤ ਕਾਸਾਈ॥ (ਪੰਨਾ 471) ਭਾਵ ਹਿੰਦੂ ਪੁਜਾਰੀ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਟਿੱਕਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੱਕ ਦੁਆਲੇ ਗੇਰੂਏ ਰੰਗ ਦੀ ਧੋਤੀ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹੱਥ ਵਿਚ (ਲੁੱਟ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ) ਛੁਰੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੰਦੇ ਦਾ ਜੀਵਨ 'ਉਚੀ' ਜਾਤ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਉਹਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਆਗੈ ਜਾਤਿ ਰੂਪੁ ਨ ਜਾਇ॥ ਤੇਰਾ ਹੋਵੈ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ॥ (ਪੰਨਾ 363)

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਇੱਕ ਹੀ ਨੂਰ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਬਾਹਮਣ ਤੇ ਕੀ ਚਮਾਰ, ਰਵਿਦਾਸ ਇਕ ਹੀ ਨੂਰ ਤੇ ਜਿਮਿ ਉਪਜਿਯੋ ਸੰਸਾਰ॥ ਉਚ ਨੀਚ ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਭਏ ਬਾਹਮਣ ਅਰੁ ਚਮਾਰ॥ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਨੇ ਹੇਠਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਨੂੰ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ 'ਤੇ

ਤਰਕ ਸਹਿਤ ਵੰਗਾਰਦਿਆਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, ਗਰਭ ਵਾਸ ਮਹਿ ਕੁਲੁ ਨਹੀ ਜਾਤੀ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦੁ ਤੇ ਸਭ ਉਤਪਾਤੀ॥੧॥ ਕਹੁ ਰੇ ਪੰਡਿਤ ਬਾਮਨ ਕਬ ਕੇ ਹੋਏ॥ ਬਾਮਨ ਕਹਿ ਕਹਿ ਜਨਮੁ ਮਤ ਖੋਏ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਜੋ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਜਾਇਆ॥ ਤਉ ਆਨ ਬਾਟ ਕਾਹੇ ਨਹੀ ਆਇਆ॥੨॥ ਤੁਮ ਕਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਮ ਕਤ ਸੂਦਾ॥ ਹਮ ਕਤ ਲੋਹੂ ਤੁਮ ਕਤ ਦੂਧਾ॥ (ਪੰਨਾ 324)

ਭਾਵ ਮਾਂ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੁਲ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਇੱਕੋ ਬਿੰਦੂ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੱਸ, ਹੇ ਪੰਡਿਤ! ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਦੋਂ ਦੇ ਬਣ ਗਏ ਹੋ? ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਖ ਆਖ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਅਜਾਈਂ ਨਾ ਗਵਾਓ। ਹਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ, ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਹੀ ਜੰਮਿਆ ਏ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਸਤਿਓਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜੰਮ ਪਿਆ। ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਣ ਗਏ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਸੂਦਰ ਰਹਿ ਗਏ? ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ (ਨਿਰਾ) ਲਹੂ ਹੀ ਹੈ, ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਦੁੱਧ ਹੈ?

ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਅਡੰਬਰ ਦਾ ਸਹਿਜ ਤਰਕ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ,

ਪੱਥਰ ਪੂਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੂਜੂੰ ਪਹਾਤ। ਤਾਂ ਤੇ ਯਹ ਚੱਕੀ ਭਲੀ, ਪੀਸ ਖਾਏ ਸੰਸਾਰ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ ਖੋਖਲੀਆਂ ਪੂਜਾ ਰੀਤਾਂ ਨਕਾਰੀਆਂ, ਕੰਕਰ ਪੱਥਰ ਜੋੜ ਕੇ ਮਸਜਿਦ ਲਈ ਬਨਾਇ। ਤਾਂ ਚੜ੍ਹ ਮੁੱਲਾ ਬਾਂਗ ਦੇ, ਕਿਯਾ ਬਹਰਾ ਹੁਆ ਖੁਦਾਇ। ਭਾਵ ਕੰਕਰਾਂ ਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾ ਕੇ, ਜੋ ਤੂੰ ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਬਾਂਗਾਂ ਦਿੰਦਾ ਏ, ਮੁਲਾਂ ਜੀ! ਕੀ ਖੁਦਾ ਬੋਲਾ ਹੈ?

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਫੀ ਕਵੀ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਧਾਰਮਿਕ ਪਖੰਡ-ਜੁਗਾਤ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਖੁਦਾ ਮਸੀਤੋ ਲੱਭਦਾ ਨਾ ਖੁਦਾ ਵਿਚ ਕਾਅਬੇ। ਨਾ ਖੁਦਾ ਕੁਰਾਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾ ਖੁਦਾ ਨਿਮਾਜੇ। ਨਾ ਖੁਦਾ ਮੈ ਤੀਰਥ ਡਿੱਠਾ ਐਵੇ ਪੈਡੇ ਝਾਗੇ। ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਤਰਕ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਫੂਕ ਮੁਸੱਲਾ ਭੰਨ ਸੁੱਟ ਲੋਟਾ ਨਾ ਫੜ ਤਸਬੀ ਕਾਸਾ ਸੋਟਾ, ਆਸ਼ਕ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇ ਦੇ ਹੋਕਾ ਤਰਕ ਹਲਾਲੇ ਖਾਹ ਮੁਰਦਾਰ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਭਗਤਾਂ, ਤੇ ਸੂਫੀਆਂ/ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕੀ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਸਣੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 'ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ' ਵਿਚ ਵੀ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ, ਤੇ ਕਈ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਸੇ ਜਾਂ ਭਿੰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਨੇ; ਜਿਵੇਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ; ਧਾਰਮਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ, ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਤੇ ਪਖੰਡ; ਕਈ ਸਮਾਜਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਆਪਣੀ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

*ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ, ਪਾਰਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਯੂ ਐੱਸ ਏ।

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ  ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

1480 N. State Road 1, Cambridge City, IN 47327

ਕੈਬਰਿਜ ਸਿਟੀ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਿਚ
ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬੇ ਲਈ

ਡਿਸਵਾਸਰ, ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਕੁਕ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਖਾਣਾ ਮੁਫਤ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ

ਫੋਨ: 317-750-1900

ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਘਰ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ! ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ ਵਿਚ ਖਰੀਦੋ

ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ
4-5 ਬੈਡਰੂਮ ਦੇ ਘਰ ਸਿਰਫ \$300,000



Rupinder S Kaler

ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ ਸਟੇਟ ਦਾ ਵਿਕਾਸ
ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਫੇਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਭਾਅ ਘਰ ਨਾ ਮਿਲੇ

Buy very affordable homes in
Arizona which is fast growing state.
Buy 4-5 bedroom homes
under \$300,000 in a
Very Nice Area

Contact an experienced
Realtor

(C): 623-229-1906 (O): 623-344-1000
rupinder.kaler@azmoves.com www.buysellmyazhome.com

Coldwell Banker Residential Brokerage
1616 N. Litchfield Rd., Ste 170, Goodyear, AZ 85395








TOTAL TRANSPORTATION SOLUTIONS

DMV Services / IFTA / IRP / Permits / DOT / Compliance

STILL WAITING IN LINE AT THE DMV ??

Now you need not wait in a queue for
DMV services for all your vehicles!

- New Trucking Company Setup
- Corporation, LLC & DBA Filing
- IRP License Plates
- MC (ICC) Authority
- US DOT Number
- All Truck Permits
- IFTA Fuel Tax Returns
- UCR Permits, BOC-3 Filing
- CA#, MCP, EPN Enrollment

**Special
Discount for
Corporation
Filing**

**DMV
Services
in Bay Area**

- Registration Renewal
- Replacement Sticker
- Title Transfer
- Duplicate Title
- VIN Verification
- VIN Inquiry
- Out of State Transfer
- Highway Use Tax (2290)
- ARB Registration



DMV Lic # 97533

Ph. 510 400 7300 Fax 510 601 6200

Email : TMSinc123@gmail.com

24010 Watkins St. Hayward CA 94544

ਘਰਾਂ ਦੀ ਵਧੀਆ ਡੀਲ ਤੇ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਲੋਨ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

Golden State Realty

Real Estate and Loans
Under One Roof

ਪਿਛਲੇ 32 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਜਨਸ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਸਮੂਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ

Selling Homes from Gilroy to Sacramento, CA

Call us before visiting new model homes to save big time.

Time to buy new home in Tracy, Manteca, Lothrop and Stockton

Lot For Sale

Ready to built lot for sale 34552 Karina Ct., Hayward, CA. Gated community with great view. Asking Price: \$459k

**Pinnacle Award
Winner
2014, 2015, 2016
& 2017
Grand Master
Award Winner
2012, 2013
& 2018**



Anmol Singh Gill
REALTOR
Bre. # 02062952



Jaswinder (Jassi) Gill
M.Sc (PAU)
CA BRE# 00966763
Broker/Owner/Notary



Harjot Singh Gill
REALTOR
Bre. # 02036421
Ph: 408.413.8350



Rakesh Pabla
REALTOR
Lic no: 01507068
Ph: 408.531.5464

Call for Listing Special 2019

Ph: 510-304-9292 or 408-666-8279

**Fremont Office:
86 Pilgrim Loop, Fremont CA 94539
Tel: 510-440-9292**

E-mail: jassi@jassigill.com or
Visit us @ www.jassigill.com for hot listings

Follow us on zillow.com and trulia.com

Recent Sales

- 3544 Rollingside Dr.,
San Jose, CA 95148
- 3827-3835 Railroad Ave,
Pittsburg, CA 94565
- 65 Belize Ct.,
Tracy, CA 95377

- 5290 Theresa Way,
Livermore, CA 94550
- 8026 Galaxy Way,
Dublin, CA 94568

- 4207 Comet Circle,
Union City, CA 94587
- 7922 Agate Way,
Dublin, CA 94568

- 2832 Dorset Ln.,
Tracy, CA 95377
- 38623 Cherry Ln #154
Fremont, CA 94536
- 24580 Karina Ct.,
Hayward, CA 94542

Market is hot. Do not wait any more to buy home of your dreams. There are multiple offer situations on all under market homes. Act now before it is too late. Master of winners in multiple offer situation is waiting for your call.

Purchase Loan and Refinance

15 & 30 Yr Fixed Rates Are Still Better!!!

5/1, 7/1 ARM are also attractive Refinance Now At Zero Cost

Call Sukhveer (Sukhi) Gill Ph: 510-207-9067 CA BRE Lic.#01180969
DHMS, Loan Broker NMLS# 352095